Postimees

69. aastakäik.

Ilmub iga päew warahommikul.

„Postimehe“ esmaspäewane nr. ilmub keskpäewal.

Toimetuse ja talituse aadress: „Postimees“, Tartu. — Kõnetraadid: talitusel nr. 80, toimetusel nr. 186 ja nr. 2-86. Telegrammi-aadr.: Postimees, Tartu.

Toimetuse kõnetunnid: Jaani uul. nr. 11/13, lehe toimetuses igal äripäewal kella 11—1 lõunal. Peatoimetaja kõnetund 12—1.

Käsikirjad mitte-kirjasaatjate poolt arwatakse hinna alla, kui neile tasunõudmine peale on kirjutatud. Tarwitamata käsikirjad hoitakse ainult sellekohasel soowil aial.

„Postimees“ asub Jaani t. nr. 11/13 (omas majas) ülikooli wastu. „Postimehe“ raamatukauplus Suurturg 16, tel. 250.

„Postimehe“ Tallinna kontor asub Pikal t. nr. 6, tel. 16-11.

Aadressi muutmise korral tuleb 25 m. maksa ja wana aadress üles anda. Saatmata-jäänud numbrid saadab lehe talitus ainult 14 päewa jooksul peale numbri ilmumist maksuta järele.

Üksik nummer 5 mrk.

„Postimehe“ tellimishind:

Kodumaale:	1	kuu	peale	postiga	110	marka,	postita	95	marka
	2	„	„	„	220	„	„	180	„
	3	„	„	„	300	„	„	250	„
	4	„	„	„	390	„	„	340	„
	6	„	„	„	550	„	„	500	„

Wäljamaale 1 kuu peale 250 marka.

Kuulutuste ühe weeru millimeeter kuulutuste küljel 5 marka, lehe eesotsas 10 marka, tekstis kuulutuse kirjaga 12 mk. ja tekstis teksti kirjaga 15 mk. Eelmise päewa õhtul k. 5 ülesantud kuulutused ilmuwad järgmisel päewal.

Hinnaliste lisade tellimishind:

„Lasteleht“ 30 mk. weerandaastas. „Terwis“ weerandaastas 30 mk.

Tellida wõib lehte igast päewast alates kuni iga kuu wiimase päewani.

Nr. 136. Neljapäewal, 21. (8.) mail 1925. Tänaff lehte on 8 lehekülge. Nr. 136.

Kalaõnged

õnge konksud, unnad, wedelid, nöörid, jõhwnöörid, Jagut, Silk, õnge traati jne.

Esimese järgu kaup.

Hinnad üliodawad.

J. Reewits'a kaupl.

Tartus, Kitwisilla juures

(end. Mäesepa kauplus).

IDEAL.

Täna ja edasi — Leo Tolstoi suremata teos

Anna Karenina

Peaosades esinewad: **LIA MARA** Anna Karenina osas, **Rieman** ja **Schultz.**

Lisaks naljapilt.

Algus täna kell 3, äripäewal kell 6.

Märkus: Tänasest alates on piletihinnad järgmised: 20, 30, 40 ja 50 mk.

Olge terwitatud!

Eesti rahwas oskab hinnata Soome wabariigi presidendi tulekut Eesti pinnale.

Suweräänse Soome rahwa kõrgem esitaja tuleb külla wabale Eesti rahwale. Otsekui uuinasjutt kõlaks see, kui see mitte ei oleks tõsiasi. Kaks hõimurahwast Soomelahe lõuna- ja põhjapoolsel kaldal tohiwad tegutseda iseseiswatena suweräänsete rahwaste keskel. Soome rahwa riikliku juhi külaskäik Eesti hõimurahwa pool on mõlemale rahwale riiklikuks iseseiswuse proofs. Mõlemad hõimurahwad on põhjusega rõõmsad, et tohime olla ise oma saatuse kujundajaks — ise oma käskijaks ja keelajaks.

Ühtlasi kõneleb Soome rahwa kõrgema esitaja küllatulek meile kujukalt seda, et mõlemad rahwad tarwilikult aru suawad teineteisest.

Meie ei tunne end mitte haawatuna, et põhjapool Soomelahte waadatakse meie peale kui wähema wenna peale. Meie rahwas ei tahagi suurem olla kui tema on. Kuid meie tahame olla. Tahame areneda ja kaswada. Meie usume oma rahwa tulewikku, usume, et meil kui rahwal on tulewikku.

Kui meie Soome weljed meid ja meie olemist ligemalt tundma õpiwad, siis näewad nad, et wähemal wennal ei puudu mitte olemise ja arenemise wõimalused omal ilusal kodupinnal. Wastastikune tundmaõppimine wiib siis wastastikusele lugupidamisele ja hindamisele. Soome-Eesti hõimlustunne süweneb, kui rahwahingeolulikku sõprustunnet ühtlasi aitab kanda wastastikune wäärilikkuse tunne.

Weel kaugemale ulatab Soome wabariigi presidendi wõõrsiletuleku tähtsus.

Hõimlustunde süwenemisega ja wastastikuse sõpruse ning arusaamise süwenemisega kerkib üles mõlema rahwa keskel arusaaminc wastastikkudest rahwuslikkudest huwidest. Teineteist tarwilikult hindama õppimisega ha katakse wastastikku aru saama, kui tähtis on ühele rahwale teise olemine ja iseseiswus. Hakatakse tundma, kuidas ühe saatus mõjub teise tulewiku wõimaluste kohta.

Meie ei oota mingid iseäralikka ohwreid Soome rahwalt wähema wenna heaks. Meie tahame ainult loota, et mõlemad rahwad ka edaspidi wastastikuses sõprukes ja lugupidamises teineteisele liginedes ühtlasi oma wastastikuseid reaalseid huwisid õpiwad järjest kainemalt hindama, millest paratamata kujunema hakkab teataw huwide ühtlus wastastikuse solidaritteediga rahwuswahelises elus.

Mõlema wennasrahwa hõimutunde, wastastikuse sõpruse ja lugupidamise põhihelt käigu läbi meie rahwa hingest neil päiwil, küll meie siis leiame õige meeleolu, et Soome külalistele südame põhjast hüüda: olge terwitatud!

Olge terwitatud, suweräänse Soome rahwa esitajad! Olge südamest terwitatud wabal Eesti pinnal.

20. mail 1925.

Jaan Tõnisson.

Awalik ettekanne

„Bürgermusse“ talwesaalis

neljapäewal, 21. mail s. a. kell 7.30 õht.

Kõneaine:

„Looduse igatsus kuldse ajajärgu järele“.

Kõneleb pastor **K. Rose** — **Riiast.**

Sisseminek waba!

Uus saadetus **muslinisid** moodsais wärwides ja mustrites praegu kohale jõudnud

Kaubahoow 1. Telefon 6-76. **H. Baumann.**

Soome ja Eesti

lippe

dekoreerimiseks ja koolilastele müüb odawasti raamatu- ja paberikauplus

Konstantin Jaik,

Raatuse uul. 2 (Hotel Bellevue).

Järgmine „Postimehe“ nummer

ilmub reedel, 22. skp. hommikul harilikul ajal.

Kuulutusi sellesse numbrisse wõetakse wastu neljapäewal, 21. skp. kella 12—3 p. „Postimehe“ kontoris, Janni tn. 11/13. Laupäewal ja pühapäewal ilmub „Postimees“ harilikul ajal.

Kinnitus-Aktsiaseltsi

EESTI LLOID

juhatusel on seega au teatàda, et tema

Tartu peaagentuur

on antud nüüd

A-S. Kauba Pangale

Tartus, Suurturg 12.

Et meie kõik **riidekaubad** suurel arwul otsekohe

wälja- ja kodumaa wabrikutest

saame, see wõimaldab meile igasugust **suweriiet** rikkalikus walikus kõige **Riidekaubaladu** odawamate hindadega soowitada. **Riidekaubaladu**

Tschernow, Luksep & Ko.

Tartus, Kaubahoowis nr. 6—7. Telefon 156.

Päewaudised.

Riigikogu saatkonna külaskäigult Poolas.

„Messagère Polonaise“ 16. maist awaldab pikema artikli pealkirjaga: „Elagu Eesti!“ kus üksikasjalikult käsitamist leiab Eesti ajalugu, iseseiswa riigi loomine pärast Wene rewolutsiooni, sõda enamlastega ja riigi ülesehitamise töö wiimase 7 aasta kestusel. Artikli lõpul kirjutatakse Eesti riigikogu liigete külaskäigu puhul: „Eesti parlamendi tegelaste delegatsioon, kes Poolale külla tulnud, on Eesti rahwusliku ühtluse parem sümbool. Delegatsiooni kuuluwad esitajad kõigist erakondadest. Temas wõime terwitada kogu Eesti rahwa esitust. Elagu Eesti külalised!

Sama leht kirjutab 17. mai juhtkirjas „Eesti ja Poola“ muuseas: Eesti-Poola sõprus sai aluse juba sel päewal, kui Eesti muutus iseseiswaks riigiks. Ühised huwid, ja ühised mured seadsid mõlemile riikele ühise poliitilise kawa, millele nimeks anti „Balti liit“, kuhu kuuluwad Poola, Eesti, Soome ja Läti. Puudub weel Leedu. Kuid loodame, et juba lähemas tulewikus wõime Leedu esitajaid näha Balti riikide esitajate seas. Poola poolt pole selleks mingit takistust. Mitu aastat kestnud Eesti-Poola koostöö, wälisministrite konwerents, lepingud ja kokkulepped, mis seni sõlmitud, riigimeeste ja seltskonnategelaste isiklik kokkupuutumine on wilja kannud ja Poola-Eesti sõprus on muutunud südamlikuks ja otsekoheseks. Eesti parlamenditegelaste külaskäik Poolasse aitab kindlasti weelgi kõwendada olemasolewaid sõprussidemeid.

Minister Asti kõne Warssawis.

Warssawist, 19. mail. Eesti minister Ast pidas esmaspäewal Warssawi tööliskomitees loengu Eesti töölisliikumise üle. Minister jutustas muuseas kommunistlikust mässukatsest Tallinnas, kriipsutades alla Eesti töölisklassi jõupingutusi, et uuesti üles ehitada seda, mis kommunistide poolt häwitatud. Lõpul pööras kõneleja Poola tööliste poole, kutsudes neid koostöötama Eesti töölisklassiga rahu ja inimsoo heakäekäigu kaitseks.

Soome ajakirjanikud saawad Kuresaares maksuta mudawanne.

Tuleb 5 ajakirjanikku.

Kuresaare muda-supelusasutuste omanikud teatasid wälisministeeriumile, et nad nõus on mõnele wäljamaa ajakirjanikule maksuta mudawanne andma, et sellega ajakirjanikkudele kergendada terwiseparandamiseks, Kuresaare tulemist ja sealsete oludega tutwunemist. Wälisministeerium teatas sellest muu hulgas Soome ajakirjanikkude ühisusele. Wiimane awaldab nüüd Kuresaare muda-supelusasutuste omanikkudele sarnase kergenduse eest tõsist tänu ja teatab, et sel aastal tuleb hea meelega Kuresaare 5 Soome ajakirjanikku, nimelt: toimetaja Aimo Halonen Joensuust, magister Albert Paavilainen Knopiost, toimetaja Emil J. Helle Wiiburist, magister Jalo Ansas Kokkolast ja toimetaja Arnold Laurely Käkisalmest.

Ühisriigid ja Jaapan.

Berliinist, 19. mail. (Trj.) Pariisi kaudu teatatakse Tokiost, et sõnum Ühisriikide kawatusest Hawai saartele merekindlust ehitada ja kawatsetud Ühisriikide sõjalaewastiku külaskäigust Austraaliasse Jaapani laiemates ringkondades suurt ärewust tünnitas.

Maaparanduse laenu wäljaandmine põllupidajatele.

Põllutööminister nõutab lisa.

Maaparanduse laenu on põllutööministeeriumil ette nähtud läinud aasta ülejäägidest 25 milj. m. ja 1925. a. eelarwes 42½ miljoni mrk. Sellest on põllutööministeerium käesolewal aastal 10 milj. laenudeks juba wälja annud.

Kuna maaparanduse tööde läbiwiimiseks praegune aeg kõige soodsam, siis on laenu wäljawõtmine elaw.

Et laenude wäljaandmine normaalselt peab arenema, siis on põllutööministeerium palunud selleks aastaks täiendawalt weel awada 5 milj. mrk. krediiti.

Kalameeste poolt tagasimaksetud laenud kalameestele tagasi.

Põllutööminister esines wabariigi walitsuse ees ettepanekuga, kalameeste poolt tagasimaksetud laenu uuesti samaks otstarbeks wälja anda laenu tarwitajatele — kalameeste ühingutele.

Ettepaneku järele läheks uuteks laenudeks need tagasimaksetud summad, mis riigi sissetulekute arwele pole kantud, kui ka need summad, mis 1925. a. tagasi maksetakse.

Wõru-Petseri laulupidu.

Et Wõru-Petseri ringkonnas lauljate liidu osakonda ei ole, siis on lauljate liidu juhatus Wõru-Petseri laulupeo korralduse Wõru „Kandle“ seltsi juhatuse hoolde usaldanud.

Selle tähtsa ülesande läbiwiimiseks on „Kandle“ seltsi juhatus ringkirjalikult kõikide Wõru- ja Petserimaa laulukooride ja tegelikult peost osawõtjate poole pööranud, et wiimased kõigiti ette walmistaksid selleks, et pidu hästi korda läheks. Laulupeo üldjuhatajaks on palutud hra Juh. Aawik, kaasjuhatajateks hrad K. Pütsep Wõrust ja A. Kaarheiding Räpinast.

Laulupidu on kindlaks määratud 4. ja 5. juuli peale.

Üldine pidukawa oleks järgmine:

Laupäewal, 4. juulil, kell ½2 päewa ühendatud laulukooride harjutus „Kandle“ seltsi aias.

Kell 5 p. l. laulukooride kontsert sealsamas.

Pühapäewal, 5. juulil, kell 8 homm. ühendatud laulu- ja pasunakooride harjutus. Kell ¼4 p. l. rongikäik linna puiestikust turuplatsile ja sealt Jüri tänawat mööda „Kandle“ seltsi aeda. Kell 4 p. l. üldine kontsert laulu- ja muusikakooride poolt „Kandle“ seltsi aias.

Koorisid on palutud kaasa wõtta organisatsiooni lipp; wiimase puudumisel tuleb kaasa wõtta riigilipp.

Asunikud palutwad inwentari laenu pikendamist.

Asunikkude-riigirentnikkude liidu juhatus on põllutööministeeriumile märgukirja saatnud, milles toonitatakse wajadust käesolewa aasta 15. mail tasumisele kuuluwa inwentari laenu pikendamise tarwidust.

Põhjusena tuuakse ette, et läinud aasta ikalduse tõttu on majapidamistel söögiwilja ostu tõttu erilist wäljaminekuid olnud. Pealegi on mõju awaldanud läinud aasta lumeta tali, mis ei wõimaldanud ainete turule toomist.

Ühtlasi on asunikkude liit arwamisel, et inwentari laenusid üksikutelt ja põhjendatud juhtumistel sisse wõib nõuda.

Persia rahandusline seisukord hiilgaw.

Londonist, 20. mail. (Trj.) Ülemkojas küsiti teisipäewal seletust seisukorra kohta Persias. Lord Balfour wastas: „Minu teada on Persia rahandusline seisukord parem kui paljude suurriikide oma. Persia on oma eelarwe tegelikult tasakaalu wiinud, mil puhul talle õnne wõib soowida. Persia suhtes on Inglismaal ainult üks poliitika ja see on: walwata selle järele, et Persia oleks waba ja iseseisew riik, kellega kui naabriga üheõigusluse alusel ümber wõib käia ja keda õigusega Ida üldise kasu kindlustuseks wõib pidada. Inglismaa soowib Persia iseseiswust ja julgeolekut.“

Prantsuse memorandum

Briti kabineti ees.

Londonist, 20. mail. (Trj.) Kuuldawasti tuleb Prantsuse memorandum julgeoleku lepingu asjus, mis enne Berliini saatmist Briti walitsusele esitati, kabineti koosolekul kolmapäewal arutusele. Ajalehtede teatel olewat esimene mulje memorandumi kawast hea. 1—2 lause täpse ulatuse kohta olewat Inglise poolt seletust palutud.

Rahwuswaheline raudtee konwerents.

Londonist, 20. mail. (Trj.) Juunikuul s. a. astub Londonis kokku rahwuswaheline raudtee konwerents, millest peaaegu kõigi maailma riikide esitajad osa wõtawad. Konwerentsile tuleb umbes 1500 delegaati.

Raudtee konwerents kutsutakse kokku iga 5 aasta tagant. Tänawu waliti konwerentsi kohaks London selleks, et delegaatidele wõimalust anda Briti raudtee 100 a. juubelist osa wõtta.

Wõitlus wandeseltsidega Itaalias.

Berliinist, 20. mail. (Trj.) Itaalia saadikutekoda wõttis ühel häälel salaorganisatsioonide wastase seaduse wastu.

Inglise pensioni seadus 2. lugemisel wastu wõetud.

Londonist, 20. mail. (Trj.) Walitsuse pensioni seaduseelnõu wõeti pärast kahepäewaseid waieluisi alamkojas teisel lugemisel 401 häälega 125 hääle wastuseismisel wastu.

Õõsel wastu kolmapäewa wõtsid waielustest osa Worthington-Evans ja peaprokurör. Esimene wastas Wheatley arwustustele. Mis puutub sunduslikku osamaksusse, siis tähendas Worthington-Evans, et sunduslikku osamaksu süsteemil tegelikus elus suured paremused on. Üks neist on see, et maksu on kerge sisse nõuda markide abil. Ma ühinen Wheatley'ga, et 10 shillingist nädalas wähe on. Kuid walitsus ei ole kunagi arwanud, et sellest jatkuma peaks. Ta on pidanud seda aluseks, millel isiklikud jõupingutused edasi wõiwad ehitada. Mis puutub käesolewa kawa mõjusse maksunormide peale, siis üteln ma: Kui kawa maksma hakkab, siis kaotab Birminghamis 25 protf. leskedest waeste abiraha.

Peaprokurör ütles: Walitsus terwitab igat ettepanekut, mis kawa parandamiseks tehtud.

Terve tuloa!

Prof. Antti Tulenheimo,
peaminister.

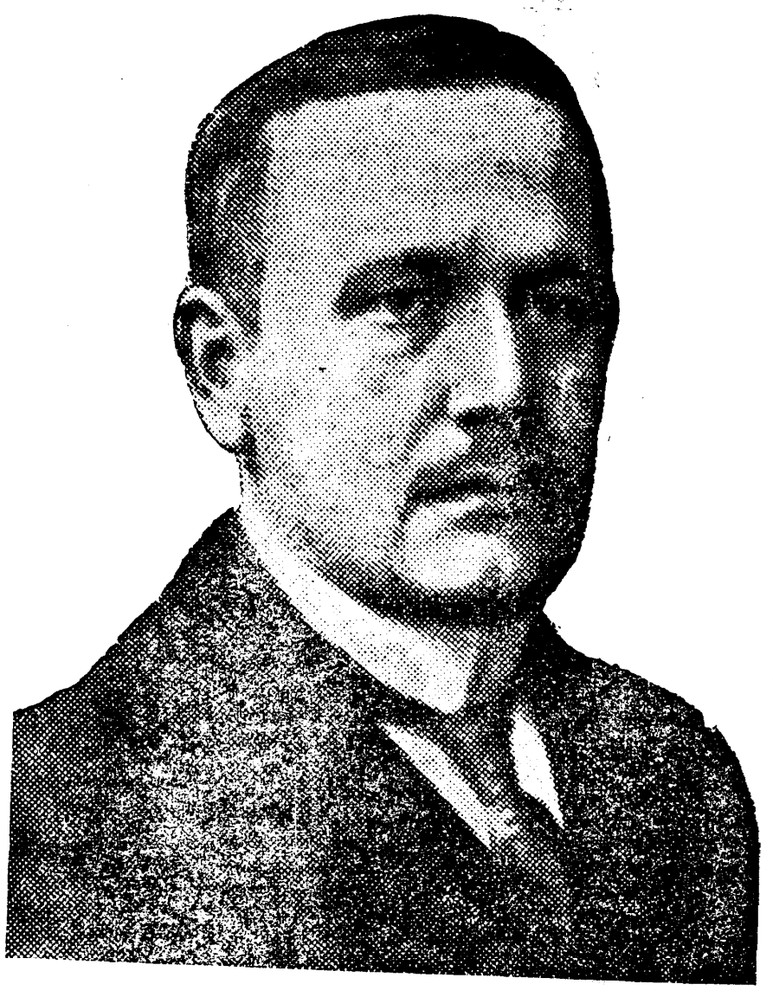

Dr. Lauri Kristian Relander,
Soome wabariigi president.

Dr. K. G. Idman,
wälisminister.

Prof. E. N. Setälä,
haridusminister.

Kolonel L. Malmberg,
Soome wägede ülemjuhataja.

Terve tuloa!

huuta koko Eesti riemuisena veljeskansamme valtionpäälle, Suomen tasavallan kunnioitettavalle presidentille, joka tänään saapuu Tallinnaan. Suomen presidentin henkilössä tervehdämme koko veljeskansaa, johon meitä sitovat jo vanhat heimotunteet, unelmat Suomen sillasta, mikä yhdistää Suomenlahden eroittamia veljeksiä. Tämä tarullinen Suomen silta on toteutunut uudemmassa historiassamme, se on tullut todellisuudeksi Venäjän valtion romahduksen kautta suuressa kansojen sodassa, jumalien hämärässä, kuten kerrotaan pohjoismaiden taruissa. Ei koskaan voi Eesti unhoittaa sitä reaalista ja moraalista apua, mitä Suomi antoi meille siinä Daavidin taistelussa Goljatia vastaan. Siinä ei ollut ratkaiseva merkitys vain niillä kahdella tuhannella miehellä, jotka tulivat lahden toiselta puolen, vaan ratkaiseva oli se henki, minkä kuolemaahalveksivat „pohjan pojat" toivat mukanaan. Tämä henki sytytti ja teki sankareiksi Eestin kymmenet tuhannet, jotka innostuneina ensimänsistä menestyksistä kokoontuivat sini-musta-valkoisen lipun alle ja raskaissa taisteluissa vapauttivat kotimaansa.

Me molemmat, suomalaiset ja virolaiset, näimme tsaarivallan sorron aikana, kuinka pyhimmät tunteemme olivat suurimman epäilyksen alaiset; nyt voimme vapaasti toisillemme sanoa kaikki, mitä sydämemme tuntevat. Me iloitsemme, että Suomen valtionpää aloitti vierailujen sarjan Eestissä todistaen näin sananlaskun, että veri on sakeampaa kuin vesi.

Me, pohjolan ihmiset, emme syty helposti. Olemme kuin paksumuurinen vanhanaikuinen uuni, jota täytyy lämmittää kauan, ennekuin se kuumenee. Mutta sitten se pysyykin kuumana kauan. Suomen-veljemme ovat lämmittäneet meitä ystävällisyydellänsä Kreutzwald-Lönnrotin ja Koidula-Almbergin päivistä alkaen ja jakaneet hengenaarteitaan meillekin. Ja me olemme antaneet puolestamme siitä vähäisestä, mitä meillä oli. Tuntekoon Suomen presidentti Eestissä viipyessään, että hän vierailee sukulaistensa luona, jotka rakastavat häntä, hänen kallioista isänmaataan, sen elämänvoimaista kansaa sekä sydämellisesti toivovat, että ystävyystunteet yhdistäisivät meitä aina lujemmin, liittäisivät meidät voimaksi, mikä voi vastustaa tulevaisuuden tuulia ja myrskyjä, yhdessä eteläpuolisten naapurien, lättiläisten kanssa, joiden kera meitä yhdistävät liiton sopimukset, yhteinen kohtalo menneissyydessä ja tulevaisuudessa. Yhdessä olemme vahvat, erillään heikot. Yhteenkuuluminen merkitsee meille rauhaa ja turvallisuutta, mitä me kaikki niin tarvitsemme parantaksemme sodan haavoja sekä edistyäksemme taloudellisesti ja sivistyksellisesti.

Vieköön Suomen presidentti täältä mukanaan lämpöisimmät tervehdyksemme ja rehelliset toivotuksemme Suomen ehostumiseksi ja kukoistukseksi. Eläköön Eestin ja Suomen ystävyys, Suomen sankarimielinen kansa ja sen kunnioitettava presidentti!

Tere tulemast!

hüüab täna terwe Eesti rõõmutundes wastu wennasrahwa riigipeale, Soome auwäärilisele presidendile, kes täna Tallinna jõuab. Soome presidendi isikus terwitame terwet wennasrahwast, kellega meid ühendawad juba wanad hõimutunded, unistused Soome sillast, mis lahutatud wendi üle lahe ühendab. See muinaslooline Soome sild on uuema ajaloo kaudu teostunud, tõsiasjaks saanud Wene riigi kokkuwarisemisel suures rahwasteheitluses, jumalate hämaruses, nagu sellest kõnelewad põhjamaade saagad. Ilmaski ei suuda Eesti unustada seda moraalset ja reaalset abi, mis andis meile Soome selles Taaweti wõitluses Koljati wastu. Ei olnud siin otsustandew mitte üksi need paartuhat meest, kes sealtpoolt lahte tulid, waid otsustawa tähendusega oli see w a i m, mis kaasa tõid enesega surmapõlgajad põhjapojad. See waim aitas sütitada ja kangelasteks teha Eesti kümned-tuhanded, kes waimustusega esimeste kordaminekute järele sini-must-walge lipu alla asusid ja kodumaa rasketes wõitlustes wabastasid.

Kuna meie mõlemad, soomlased ja eestlased, tsaari surwe all oma pühamaid tundeid kõige suurema kahtlustuse all nägime, wõime nüüd üksteisele wabalt ütelda, mis südamed tunnewad. Meie rõõmustame, et Soome riigipea oma wisiitide rida wälismaale Eestis algab, dokumenteerides sellega wanasõna, et weri on paksem kui wesi.

Meie põhjamaa inimesed ei wõta kergesti tuld. Oleme nagu paksumüüridega wanaaegne ahi, keda kaua kütta tuleb, enne kui ta soojaks läheb. Kuid siis seisab ta ka kaua soe. Soome wennad on meid kütnud oma sõprusega Kerutzwald-Lönnroti ja Almberg-Koidula päiwist peale, oma waimuwara meiega jaganud. Ja meie oleme wastu annud oma wähesest, mis meil oli. Tundku Soome riigipea Eestis wiibides, et ta wõõrsil on sugulaste juures, kes teda ja tema kaljupinnalist isamaad tema elujõulise rahwaga armastawad ja südamest soowiwad, et sõprus tunded meid ikka kindlamalt kokku liidaks ühiseks jõuks, mis wastu paneb tulewiku tuultele ja tormidele, ühes meie lõunapooliste naabritega lätlastega, kellega meid ühendawad liidulepingud ja ühine saatus minewikus ja tulewikus. Ühenduses oleme kõik tugewad, lahus nõrgad. Ühendus tähendab meile rahu ja julgeolekut, mida meile kõigile nii wäga ära kulub sõjahaawade parandamiseks ja oma majanduliseks ja kultuuriliseks edenemiseks.

Wiigu Soome riigipea siit koju weel kord kõige soojemaid terwisi ja õiglasi soowisid Soome kosumiseks ja õitsemiseks. Elagu Eesti-Soome sõprus, Soome kangelasmeelne rahwas ja tema auwääriline president!

Soome wabariigi president Dr. Lauri Kristian Relander.

Praegune Soome president —järjekorras teine — waliti kogu rahwa osawõtul, s. o. rahwas walis just presidendi walimiseks walijamehed, kes tema praegusele kõrgele kohale tõstsid Lauri Kristian Relanderi.

Dr. Relander sündis 31. mail 1883. a. Kurkijokis. Tema isa oli seal kohaliku põllutöö instituudi direktor.

1901. aastal, peale keskkooli lõpetamist, asus L. K. Relander ülikoolis põllumajandust õppima ja lõpetas 1906. ülikooli filosoofia fakulteedi põllumajanduse sektsiooni ja sooritas samal aastal agronoomi eksami Mustiala põllumajanduslises instituudis. Peale selle sõitis herra Relander riigi stipendiaadina Saksamaale, Rootsi, Norrasse ja Daanimaale, kus ta 1907.—1908. aastatel õppis eksperimentaalset põllumajandust ja taimekultuuri parandamise metoode. Soome tagasi jõudes jatkas ta töötamist ülikooli juures. Kasutades oma uurimiste resultaati doktori wäitekirja kokkuseadmiseks, sooritas ta doktori eksami 1912. aastal. 1914. aastal tõsteti teda doktori aukraadi.

1912.—1914 aastatel wõttis herra Relander weel reisi ette Wenemaale, Saksamaale, Daani, Rootsi ja Norrasse

L. K. Relander on terwe rea teaduslisi ja populaarseid töid awaldanud taimede kultuuri alal. Iseseiswate raamatutena on neist ilmunud 17 tööd. Peale selle awaldas ta rohkesti artikleid põllumajandust käsitawates eriajakirjades ja oli „Maatalous" toimetuse liige.

Selle kirjanduslik-teadusliku töö kõrwal on L. K. Relander wäsimata töötanud ka praktiliselt, olles 1906.—1907. a. Impilahti instituudis põllumajandusharu õpetajaks, 1907. a. suwel assistendks Soome seemnewilja ühisuses ja 1908.—1917. a. assistendiks Soome põllumajanduse katsejaamas Samal ajal — 1913.—1917. a. — täitis ta jaama ökonomi kohuseid ja ajutiselt ka taimede kultuuri ja katseliste uurimiste sektsiooni juhataja kohuseid. 1917.—1918. a. oli L. K Relander keskühisuse „Hankkija" rendimaade sektsiooni direktoriks ja 1918.—1920. a. taimede sisseweo sektsiooni juhataja põllutööministeeriumis.

Peale selle on ta mitmel puhul ülikooli kõrgematel kursustel lektoriks olnud

Selle viikaliku teadusliku tegewuse kõrwal on praegune Soome president aega leidnud juba warakult ka politiilisest elust osa wõtta.

Nii waliti teda juba 1909. aastal maaliidu erakonna nõukogu liikmeks ja 1910. a. Wiiburi lääne walimisringkonna poolt Soome rahwaesituse Eduskunta liikmeks. Saadikuna oli ta 1918. a. hariduskomisjoni esimees ja 1919.—1920. a. eduskunta president. Selles ametis wõitis L. K. Relander oma kindla olekuga kõikide parteide lugupidamise.

L. K. Relanderi aktiiwne osawõtt oma erakonna tööst katkes tema walimisega Wiiburi lääne kuberneri tähtsale kohale. Siin oli kuberneril raske ülesanne täita. On ju Wiiburi lään (kubermang) Wene piiri ääres tema piiritaguste rahutustega. Palju energiat nõudis see töö.

Ka selle aja jooksul on L. K. Relander jõudu mööda kaasa töötanud haridusliistes organisatsioonides ja mujal. Nii oli walmistajate keskliidu nõukogu liikmek, Karjala waestelastekodu „Lastenkyla" juhatuse presidendiks ja Paul Nicolay sotsiaal-kristliku ühingu juhatuse esimeheks.

16. weebruaril s. a. walisid walijamehed L. K. Relanderi 172 häälega Soome presidendiks. Tema wastaskandidaat, Soome panga direktor Ryti sai 109 häält

Mis puutub herra Relanderi eraelusse, siis tähendame, et tema abiellus 1906. a. neiu Signe Maria Östermanniga. Presidendil on kaks last — tütar Maija-Liisa ja poeg Ragnar Olavi Kristian.

Wälisminister K. G. Idman

sündis 1885. a. Peale ülikooli lõpetamist promoweeriti õigusteaduse doktoriks 1914. a. Õppis mitmes wäljamaa ülikoolis, muuseas Lausanne'is, Brüsselis, Pariisis ja Londonis. Oli 1915. a. Helsingi ülikoolis rahwuswahelise õiguse dotsendiks ja 1915. kuni 1918. a. riigi- ja rahwuswahelise õiguse professoriks. 1917. a. oli ta Soome minister-riigisekretäri nõuandjana 1918. a. Soome wälisministeeriumi kantselei ülemaks. 1919. a. peale saadikuks Kopenhagenis. 30. märtsist s. a on K. G. Idman Soome wälisministriks Hra Idman on agaralt osa wõtnud Soome seadusandlikust tööst, ja on awaldanud mitmed teaduslikud tööd. Poliitiliselt kuulub hra Idman erapooletute hulka.

Haridusminister E. N. Setälä

sündis 1864. a. Peale ülikooli filosoofialitsentsiaadi aukraadi omandamist waliti 1887. a. keeleteaduse professoriks ja oli 1893. a. saadik Soome keele ja kirjanduse professoriks.

Hra Setälä oli juba 1917. a. Soome walitsuse liige ja 30. märtsist s. a. Soome haridusministriks Ta on tuntud kui Soome rahwuslane ja Suur-Soome mõtte poolehoidja. 1919. a. saadik on ta koondserakonna esitajana eduskonnas.

Hõimlaste seast, kes meid ülelahe tulles on külastanud, on mulle paljud meele jäänud heade, suurte, tarkade inimestena, südamlikkude wendadena. Ja niisugusena olen ma endale ikka Soome rahwast ette kujutanud.

Kui meid nüüd Soome Riigipea oma kõrge külaskäiguga austab, siis on mul wõimalik süweneda omas weendumuses.

K. E. Sööt.

Mürisew ja põraw Eesti „T e r e !" Sulle suurim Soome poiga! Meie noored hõiskawad sulle wastu ju meie wanad — meie ei saa surra, enne kui ei ole tõeasjaks saanud kindel ja tugew kaitsesild üle meid lahutawa lahe! President! Wii terwitusi kaasa oma rahwale, m e i e ehitame!— Meie ja teie wisadus, hõimuside ja werewendlus, kes tihkab astuda wälja selle wastu? Soome mõõk ja Eesti tapper, juba kõrwuti seisnud — kes tahab tulla meid orjastama, ta peab meid leidma! Meie kui teie,meie tõug oskab surra aga ei alla anda.

A. Kitzberg.

Stokholmi messile oodatakse Eestist wäljapanejaid.

Rootsi saatkond saatis wälisministrile järgmise kirja: Rootsi a.-s. Skandinawisk-Baltiska Mässan kawatseb Stokholmis iga-aastast messi korraldada, millest Rootsi, Norra, Daani, Soome, Wene, Eesti, Läti, Leedu ja Poola wäljapanejad on kutsutud osa wõtma. Esimene sarnane mess peetakse Stokholmis tulewal juunikuu 14.—21.

Messi juhatus loodab Skandinaawia ja Balti riikide wahel äriühendust hõlbustada.

Eesti osawõtjaid nähtaks ülewalnimetatud messil heameelega. Igasuguseid teateid osawõtmise kohta peab adresseerima Skandinawisk-Baltiska Mässan Stokholmi, Kungsbroplan 1. Kuning. konsulaadil on õigus maksuta-wiis ased anda, isikutele, kes messile sõidawad ja selle tõenduseks raudtee ehk Stokholmi sõitwa laewa pileti ja messi pääsetähe ette näitawad.

Õpetajaile wõimaldatakse maksuta reis Inglismaale.

Mereasj. peawalitsus on nõus wõimaldama õpetajaile käesolewal suwel maksuta reisi Inglismaale mõnel riigilaewal, kui õpetajail on mereasjanduse peawalitsuse ning laewaameti juhatajale ette näidata haridusministeeriumi wälja antud sellekohasel soowitus. Soowituse saamiseks tuleb pöörata haridusministeeriumi poole. Kohaliku kooliwalitsuse kaudu.

Soome wõtab Tallinna näitusmessist osa.

Neil päiwil wiibisid Tallinnas Soome töösturite esitajad inf. Wiljanen ja inf. Ströehm, kellega ka Soome osawõtmise küsimust Tallinna näitus-messist arutati.

Tuldi otsusele, et Soome Tallinna näitusmessist kollektiiwsete wäljapanekutega osa wõtab. Peaasjalikult esineb Soome põllutööriistadega, spordiabinõudega jne. Kuuldus, nagu oleks nõukogude Wene meie messist osa wõtmast loobunud, ei wasta tõele.

Leerilastele kinkige
Dr. Fr. W. Foersteri —
Elujuht.
Hind 300 marka. Saadawal igas paremas raamatukaupluses.
Sõnawara kirjastus Tartus.

Hiiglawõit „Wanemuise" 100 margalise loteriitähega:
üks miljon Emk.
Kes soowib, wõib ka wähem wõita, selleks on 1026 wõimalust. Loosid müügil postkontorites, pankades, ärides ja tellida „Wanemuisest".

Tartu tuletõrje esitus sõidab Riiga.

Riia wabatahtlik tuletõrje pühitseb 24. mail oma 60 aastapäewa, mis ka ühtlasi 50 a. juubelipäewaks on, mis sõjaolude tõttu pidamata jäi.

Pidustustest on osa wõtma palutud ka Tartu tuletõrje.

Riiga sõidab Tartu tuletõrje poolt wiieliikmeline saatkond.

„Suomen laulu" edu Berliinis.

B e r l i i n i s t, 20. mail. (Trj.) Helsingi „Suomen laulu" 85-liikmeline segakoor esines teisipäewal esimest korda Berliinis. „Philharmonia" saal oli publikumi tungil täis ja kontsert wõeti erakordselt suurte kiduawaldustega wastu.

Müüa ühisustele ja jällemüüjatele
wärsked kewadpüügi
silgud
wõistlemata hinnaga.
Tellida E. T. K. Tartu harukontori kaudu, Maarjamõisa tän. 21.

Kokkupuutumistest muistsel ajal Eesti ja Soome wahel.

„Soomelaht ja Läänemeri on iseäranis wanemal ajal rohkem ühendanud kui lahutanud tema kallastel elawaid hõimrahwaid. Enne Pähklasaare rahu, kus karjalastele sugulane sawo hõim alles liideti selle sama riikluse külge, millesse warsinais-soomlased, hämälased ja etelä-põhjalased juba ennemaste kuulusid, on kokkupuutumised sanolaste ja hämälaste wahel wististi olnud wähesemad kui eestlaste ja warsinais-soomlaste wahel. Me teame ju, et weel 1400. aastatel olid laiad laaned, mis eraldasid sawo ja häme hõimusid üksteisest."

Nii kirjutab suur estofiil, kadunud prof. Ojansuu. See elaw kokkupuutumine eestlaste ja soomlaste wahel oli kestnud algsoome ajast saadik. Ja seda jatkus ka hilisemal ajal. Nii kaua kui edela-Soome saarestik ja terwe Soomelahe lõunarand oli soomlaste käes, sündis läbikäimine suurelt osalt Soomelahe läänepoolsest osast üle. Paljud eesti sõnad leidsid tee soome keelde. Eesti keele kaudu kandusid soome keelde juba eelajaloolise aja lõpul ka mõned warased slaawi laenusõnad, mida teistes Läänemere soome keeltes, peale liiwi ei tunta.

Wähemalt juba 1300-aastatel olid ka idasoomlased elawates kokkupuutumistes eestlastega. Samal ajal jäi wist läbikäimine läänes wähesemaks, sest Soome rootslased olid wallanud Turu saarestiku ja suuremalt osalt Uusimaa ranna.

Prof. Ojansuu esitatud keeleliste andmetelisaks on ka ajaloolisi teateid ning rahwateaduslikke tunnistusi sellest ligidasest suhtest, mis minewatel ajaloolistel aastasadadel walitsesid Soomelahe wennasrahwaste wahel. Keskajal suundus ida-Soome tähtsama linna Wiiburi kaup peaasjalikult Tallinna. Weel uue aja esimesel aastasajal oli Tallinn Wiiburi kõige tähtsam kaubasadam. Ja mitte ainult Wiiburi linna kaupmehed waid ka maarahwas Wiiburi ümbruses ning Uusimaalgi käsid sagedasti kaubateekondadel Eestis. Mõned soomlased asusid Eesti rannakihelkondadesse elama, nii kõigepealt Harjumaale.

Aga hoolimata rootslaste ülitwõimule pääsemisest Turu pool, jatkusid sealkki kaubateekonnad Eestisse. Nii wedasid Naandali linna kaupmehed 18. sajangu keskel Liiwimaale silkusid, humalaid jne. ning muretsesid omale Liiwimaa lina, mille headus oli kuulus. Weel praegune wana põlw Naandalis mäletab endiseid kaubasõitusid Tallinna ja Pärnu.

Et ka eestlased oma korda liikusid Soome rannikul, tunnistawad paljud sugu- ja kohanimed, kus „virolainen" wõi „eest" esineb. Teame, et pärisorjuse ajal nii mõnelgi kortal püüti Soome poolele ära põgeneda.

Harju- ja Wirumaa randlaste Soomes käigud on wist juba pikem. aega kestnud wiis. Aga ka Eesti saartel mäletatakse Soomes käimist. Nii Mustjalas nimetati aabu-rätikuteks puna-walge ruudulisi rätikuid, mida Soomest osteti, muidugi siis Turu linnast, kust käidi soola toomas. Ka Muhus räägitakse ajast, kus käidi Soomest soola toomas. Tunda on ruhnulaste pikad hülgejahireisid, mida nad tegid kuni Wiiburi ümbruseni.

Nagu selgub, on siis kokkupuutumise wõimalusi olnud mõlemate rahwaste wahel. Et need tähendasid ka kultuurilist läbikäimist, selgub juba keeleliste laenude tõendamisel. Kuid ka wennasrahwaste waimline ja aineline wanawara wõib kahtlemata tunnistust anda ühe wennasrahwa kultuurilisest mõjust teise peale. Enne kõike torkawad silma mõned sarnadused Eesti ja ida-Soome wanawaras. Ütleb ju nimi vironvyö, mida Wiiburi pool on tarwitatud kõige toredamatele põimitud kirjadega wöödele nende päritolu. Eeskuju neile saadi Eestist. Mõned üksikud asjatüübid Soome lõunarannikul wiitawad tingimata Eesti poole.

Teiselt poolt on Eesti wanawaras nähtusi, mida wõib seletada Soome mõjul. Siin ei wõi ma üksikasjadest rääkida. Mainin ainult ühe naiste peakatte tüübi, mis on lewineud pea üle terwe põhja-Eesti, kuni endise Liiwimaa kubermangu piirini. See peakate on siin wististi Soome algupära. Ja nii wõiksime arwata, kord suurema kord wäiksema kindlusega mõningatest muudest asjadest Eesti ainelises wanawaras.

See „Soome sild", mille ehitamine nüüd iseseiswa Eesti ja Soome ajal on nii palju edenenud, on siis olnud olemas ka enne, aastasajast aastasajani, nii kaua kui mõlemad wennasrahwad on lähus elanud. Kuid weel mõne aasta eest ühendas „Soome sild" ainult osa soome ja eesti rahwast. Soomepoolne sillaots ei olnud weel kümne aasta eest nii rajatud, et ta oleks wõinud suuremat liikumist Eesti poole juhtida. Tõesti — meie teadsime Wene ajal Eestist õige wähe. Kuulsime jutustusi Eestist kui wõõrast maast. Kui harwad soomlased olid wõtnud waewaks Eestis käial Hoolimata ainult 4—5 tunnilisest sõidust olid tol ajal külaskäigud Helsingist Tallinna haruldased.

Nüüd on olukord muutunud. Wähemalt tuntakse Soomes praegu huwi Eesti wastu palju, palju rohkem kui enne iseseiswuse aega. See huwi, olgu ta passiiwsemat teadusjanu wõi aktiiwsemat, sooja sõprust, mis on sündinud tõisemast tutwunemisest, ta on igatahes Soomet Eestile ligemale toonud. Wennasrahwaste waheline sõpruse tunne ei pesitse enam ainult üksikute põues, waid soendab lugemata paljude südameid põhja- ja lõunapool Soomelahte, mis ei tohi meid lahutada waid ühendada. Ühendagu ta meid ikka rohkem ja rohkem.

J. Manninen.

Suurem rahwuswaheline põllumajandusline kongress.

21.—24. juunini s. a. peetakse Warssawis ära 12. rahwuswaheline põllumajandusline kongress, mida korraldatakse rahwuswahelise põllumajanduslise komitee kaitse all. Kongressist wõiwad osa wõtta nende maade esitused, kes selles komitees liikmeks.

Kongress jaguneb 5 sektsiooni: põllumajanduslise poliitika, taimekaswatuse, elusloomade kaswatuse, põllumajanduslise tööstuse ja teadusliikude küsimuste arutamiseks.

Igaas sektsioonis peetakse rida ettekandeid maailma tähtsamate põllumajandusteadlaste poolt. Senini on komitee kutsel oma tööde esitamiseks nõusolekut awaldanud üle saja teadlase 16 riigist.

Kongressi kohta wõib teateid saada korraldawalt komisjonilt Warssawis (30, Rue de Kopernik).

Läbirääkimised Mossuli asjus.

Berliinist, 19. mail. (Trj.) Ajalehtede teatel algasid otsekohesed Inglise-Türgi läbirääkimised Mossuli küsimuses.

Daani kaubakrediit Lätile.

Daani kaubandustööstuse- ja mereministeerium teatasid Läti kindral-konsulile Kopenhagenis, et Daani walitsus otsustas anda Lätile käesolewal eelarwe aastal 10 milj. krooni (umbes 480 milj. L. rubla) kaubakrediiti. Krediit antakse Läti walitsuse kindlustusel masinate muretsemiseks tööstusele ja põllumajandusele.

Hollandi laewastiku külaskäik Lätis.

Hollandi sõjalaewastik, mis koosneb soomuslaewadest Tromp ja Heemkerk, 2 torpeedolaewast ja 2 weealusest laewast, lahkub 10. juunil Hollandi wetest. Teel Riiga peatab laewastik Kopenhagenis ja Stokholmis. Riiga jõuab laewastik 20. juunil. Daani laewastiku külaskäik sünnib pärast Hollandi laewastiku kohale jõudmist.

Kindral Burt Balti riikidest.

„Scandinavian Shipping Gazette" awaldab Balti riikide sõbra kindral Burti kõne, mille ta pidanud „Old Colony Club'is" Londonis. Kindral toonitab Balti riikide walitsuste stabiliteeti ja saawutatud tagajärgi kultuurilise edenemise j. t. aladel.

Poola-Leedu läbirääkimised alanud.

„Przeglad Wieczorny" kirjutab: Poola wälisminister pööras kirjaga Leedu walitsuse poole, milles ettepanek tehakse alata läbirääkimisi raudteeühenduse korraldamise asjus Poola ja Leedu wahel puude parwetamise asjus Neemani jõge mööda ja Poola konsulaadi loomiseks Kaunasesse ja Meemelisse. Wahetalituse ses asjas wõttis oma peale Inglise saatkond Warssawis. Leedu teadete järele ei poolda Leedu walitsus seda ettepanekut.

Kommunistid organiseerisid põllutööliste streiki Poolas.

Warssawist teatatakse: Politsei korraldas läbiotsimist kellegi Wrsesinski korteris ja wangistas 12 kommunisti, kes wõtsid osa põllutööliste streigi organiseerimisest. Kelbristi leiti keelatud kirjandust, tähtsaid dokumente, muu seas Dambali kiri Moskwast, mis näitab, et nõuk. walitsus pidas kindlat ühendust Poola kommunistidega.

Poola kaubandusminister lahkunud.

Berliinist, 19. mail. (Trj.) Warssawist teatatakse, et Poola kaubandusminister Kiedron tagasi astus. Tema asemele astus senine rahaministri asetäitja.

Wenemaa kaupleb lennukitega ja lenduritega.

Berliinist, 19. mail. (Trj.) Londonist teatatakse, et lähemal ajal Kabul'i 10 lennukit jõuawad, mis nõuk. Wene walitsus Afganistani sõjawäele müüb. Wenemaa annab ka lendurid Afganistani käsutada.

Loodusekatastroof nõuk. Wenemaal.

„Iswestia" kirjutab: Kaluuga ringkonnas sadas kanget äiksewihma rahega, mis kanamuna suurune oli. Wiljapõllud on rikutud. Ka palju loomi sai surma. Nimetati eriline komisjon puudustkannatajatele abiandmiseks. Wäike-Jaroslaawi wallas on tormi läbi häwitatud 40 maja. Üldine kahju on wäga suur.

Wäikelilt ei sõlmi blokki.

Praagast teatatakse: Jugoslaawia wälisminister Nintshitsh seletas, et kuuldused, nagu kawatseks wäikeliit enamlastewastast blokki luua, on põhjendamata. Jugoslaawia, Rumeenia ja Tsheho-Slowakkia on selleks küllalt tugewad, et 3. internatsionaali kallaletungimisi tagasi lüüa.

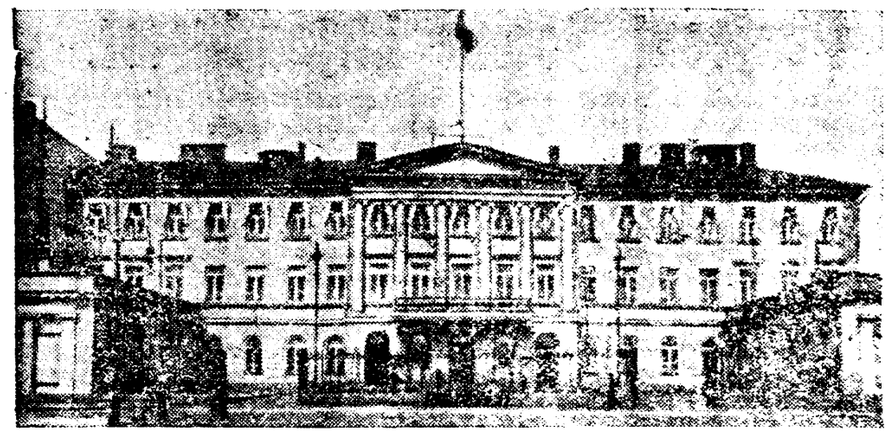

Soome presidendi loss Helsingis.

Konserwatooriumi suwekontsertide lähem ülesanne.

Külaskäigu kontsertide tsüklus kawatsusel.

Suwekontsertidega „Waemuise" aias, millega eile õhtul algust tehti, asub koduinna konserwatoorium senise kitsama muusikakaswatusliku tegewuse juurest ka laiemate kultuuriliste ülesannete teostamise kallale.

Kuigi ta orkestri suwised esinemised kergema aiamuusika ilmet kannawad, ei saa siiski isegi sedalaadi ettekannetes kaswatuslist momenti eitada. Kergelt liikuw, kuid esteetiliselt walitud aiamuusikat tuleb kõigi kehaja waimutegelaste nimel tervitada, sest ainult wärske õhu-muusika wõib kujuneda selleks sireeniks, mille päewatööst wäsinud ehk suwepuhkust maitsja ametnik, õpipoiss, äriteenija wõi seltskonnategelane kergesti kopitanud kõrtsi ja sumbunud kambri wastu wahetab. Lõbu, mida ka wähenõudlik muusika pakub on trahteri mõnude kõrwal ikkagi waimline lõbu ja ta wastuwõtt kõrtsilobaga wõrreldes ikkagi waimline tegewus.

Kuid ka laiemate hulkade üldist muusikalist kaswatust ja muusikalise maitse arendamist peawad suwekontserdid meie oludes arwesse wõtma. Sellega tuleb terwitada eriti meie õppiwa noorsoo ja kõigi muusikaharrastajate nimel konserwatooriumi orkestri kawatsust anda pildi sümfoonia stiili, wormi ja sisu arenemisest. Alates Haydni ja Mozarti teostega, tahab orkester wastawas sümfoonilises tsüklises pühendada erilist tähelpanu sümfoonilise kunsti suuremale meistrile Beethovenile, kelle kogu sümfooniline looming ettekandele tuleb. Oma sümfoonilise tsükluse kattestab orkester sel suwel romantikute — Schuberti, Mendelssohni ja Schumanni — kompositsioonide esitamisega, et hooaja kordamineku korral oma kawatsust eestulewal talwel ja järgmisel suwel lõpule wiia. Ei saa nimetamata jätta, et sümfooniliste kontsertide korraldamine eriti just meie era- kui ka konserwatooriumi muusikaõpilaste seisukohalt hinnates mõõdapääsematu tarbena osutub. Sest ei saa endale üldse ette kujutada uusi wäärtusi, loowat kultuuri, kui see ei imbu mitte läbi juba olemasolewates kultuurwaradega. Ei tohi ju muusikat sealt algada, kust juba aastakümnete produktsioon üle on jõudnud? Muusikat ei saa aga mitte hinnata ainult silmadega, waid ka kõrwadega lugedes, teiste sõnadega, ainult kuulates.

Ning lõpuks, konserwatooriumi suwekontserdid peawad kujunema kultuurpoliitiliseks teguriks ka meie muusikalise loomingu edu seisukohalt. Nad peawad aluse andma, mille kaudu ennast meie heliloojad, juhatajad ja helikunstnikud saaks maksma panna. Kunstniku looming ei õitse mitte pikalt ilma poolehoiuta ja ergutuseta. Puudub kunstnikul kesskond, kus ta ennast awaldada saab, siis närbub pea ta kunst. Just meie helikunsti tulewiku nimel peab eriti terwitama konserwatooriumi kawatsust korraldada meie muusikute külaskäigukontsertide tsüklust, milles esinewad oma helitöödega meie lugupeetud heliloojad H. Eller, A. Kapp ja A. Lemba ning juhatajad H. Andreae, A. Krull, F. Paulsen, J. Simm ja A. Wirkhaus.

Olgu konserwatooriumi kawatsustel rohkesti õnnel

H. L.

Nõukogude Wenemaa ja Bulgaaria terroristid.

Nõukogude lehed teatawad: Moskwas, Leningradis ja teistes linnades korraldati 16. mail „suurepäraseid" meeleawaldusi „kuulmata walge terrori" wastu Bulgaarias. Leningradis olewat peetud kõigis wabrikutes protestimiitinguid. Leinamärgina kõlanud wabrikute wiled. Moskwa töölised korraldasid rongikäigu „Dom sojusow" (Liitude maja) juure, kus samal ajal peeti „mopri" konwerentsi. Esinesid paljud kõnelejad, teiste seas ka Bulgaaria kommunistid. Awaldati palju üleskutseid Sankowi walitsuse wastu.

100.000 marka wõidad,

kui ostad Peetri 2. pihtkonna loteriipileti. Loosimine edasilükamata 28. juunil s. a. Piletid saadawal õp. J. Treumann'i kantselei, „Postimehe" raamatukauplus ja paljudes teistes kauplustes.

Kokkuleppe ootel.

Berliinist, 19. mail. (Trj.) Havas teatab, et kolmapäewaks kokku kutsutud saadikute konwerentsi koosolek, kus ewakueerimise ja julgeoleku küsimusi arutada taheti, edasi lükati, sest Inglise ja Prantsuse walitsused ei ole weel täielikule kokkuleppele jõudnud.

Caillaux palub moratooriumi.

Berliinist, 19. mail. (Trj.) Pariisist teatatakse, et Caillaux Ühisriikidele Inglise-Ühisriikide kokkuleppe alusel Prantsuse wõlgade fondeerimise kawa esitada kawatseb. Kuuldawasti tahetakse esimeses joones moratooriumi paluda.

Uus sõjaõhkkond Hiinas.

Berliinist, 19. mail. (Trj.) Pekingist teatatakse, et marshal Tschangtscholin kindral Feng'ile ultimaatumi saatis, milles ta nõuab, et Feng oma sõjawäe Pekingist ewakueeriks.

Sinine kiir.

L. H. Desberry romaan.

Eesti keelde tõlkinud E. J. 24

„Seran. Asi on hästi korda läinud. Meil ei ole ühtki põhjust kartuseks.

Thornton riputas kuuldetoru tagasi, kuri wõiduröõm säras ta näol. Ta astus kassa juure tagasi kohmaka liigutusega ajas ta küünla ümber, see kustus. Ja siiski ei jäänud tuba pimedaks. Thornton nägi, kuidas kassa wastasolewast seinast imelik walgus läbi tungis, ikka suuremaks, wärwikamaks muutudes, kuni wiimaks läikiwad sinised kiired kassale langesid.

Hirmukisaga jooksis ta teisele poole tuba. Tema peaaju töötas palawikuliselt, sooned peksewad kiiresti. Sinine kiir? Kus on ta teda enne näinud? Äkki tuli talle saatuslik 12. detsember meelde, õudsed sinised kiired, missugused filmapilguks Briar-Manori saali walgustanud olid — ja wähe hiljem oli Cardiff surnult leitud.

Ebausklik hirm waldas teda. Oli see paha ennustus? Just nüüd, kus kõik hästi näis minewat? Ennustas see kole walgus õnnetust ja surma? Ta langes põrandale, aga halastamata sinised kiired walgusid tuppa, tulid ikka lähemale. Ta kargas ülesse, jooksis körwalolewasse söögituppa, lukustas ukse enese järele. Hingeldades langes ta pehmele istmele ja ootas, kargas siis hüüdega üles, sest sinised kiired tungisid läbi seina, walgustades pimedat ruumi õudse sinise tulega.

Ta tundis, kuidas närwid katkesid, ainuke mõte waldas teda ennast peita, hirmsa walguse eest põgeneda. Ta jooksis O'Keefe magadistuppa, sinised kiired järgnesid. Pimedas toolide ning laudade külge põrgates, põgenes ta kööki. Waewalt oli ta sisse astunud, kui seinal sinised kiired ilmusid, nagu wesi müüri mööda jooksb.

Hullumeelsest hirmust tagaaetud, tormas ta korridoori, awas elutoa ukse ja jäi nagu wälgust rabatud seisma. Tema ees tõusid pimedusest kaks kuju, kes praegu sisse astuda tahtsid. Ta tundis O'Keefe ära ja tormas lisendades, nõutult elutuppa tagasi.

* * *

Mõlemad mehed järgnesid temale, süütasid tule põlema. Thornton püüdis jookstes urseni jõuda, kuid Johnsoni tugew kuju kargas talle ette ning O'Keefe haaras selja tagant kinni. Thorntoni kaitses end agu metsik loom, karjus hullumeelse samaselt. Ta silmad ähwardasid koobastest tungida, waht ilmus huultele, ta kriimustas ja hammustas. Ta näojooned olid wihast moonutatud, näisid loomalikud olewat; silmis peegeldus surmahirm. Ta tundis, et ta hullumeelsusest enam kaugel ei ole, püüdis meeleheitlikult enesewalitsust tagasi wõita. Siis muutus ta silmade ees kõik suureks, siniseks kiirgamiseks, milles kujud edasi, tagasi liikusid walgustatud hirmsatest sinisest kiirtest. Nüüd kaotas ta nägu wiimase jälje inimlikkusest, ta oli pigemini hingeldawa, kraapiwa, huluwa metsloomaga sarnane.

Wiimaks said mõlemad mehed temast wõitu. Nad sidusid ta kinni, paigutasid diiwanile, kus ta pool minestamult lamama jäi.

Johnson pühkis otsaesiselt higi ja wiskas end raskelt hingates tugitooli.

„Kuulge, O'Keefe, teie ei tohi mind kauem teadmatuses hoida, mis sünnib siin? Teie lähete wõimatusse kõrtsi, kohtate seal äärmiselt kahtlast indiwiidi. Tuleme koos teie korterisse, leiame öösisel ajal Dr. Thorntoni eest, kes hirmust hullumeelseks näib läinud olewat. Mida toimetas see mees siin? Kes on see mees?

„Suur murdwaras ning mõrtsukas", wastas O'Keefe tõsiselt. „Mõõdapäälemata õiglus on teda tabamud ja karistanud."

„Arge kõnelege mõistatustest", tähendas salapolitseinik kannatamatult.

„Hea, kõnelen teile kõik."

Reporter astus diiwani juure ja waatles Thorntoni, keda sügaw uni wallanud oli; ta liikmed tõmblesid wahete wahel nagu krambid, huuled olid awatud ning lasksid kugewaid walgeid hambaid paista.

„See on pikk lugu„, algas O'Keefe ja istus wäsinud liigutusega Johnsoni wastu. „Et teda õieti mõista, peame mõned aastad tagasi waatama. Kui Henry Cardiff weel noor mees oli..."

„Henry Cardiff?" katkestas teda Johnson, „teie tahtsite ju Thorntonist rääkida."

„Nad on teineteisega ligidalt seotud. Palun, ärge rääkige wahele, Johnson, olen sedawõrd wäsinud, et mul raskusi sünnitab täpne ja arusaadaw wäljendus.

Henry Cardiff sündis Ulsteris, töötas noormehena County Cork'is, Mc. Namara tööstuses insenerina. Wana Mc. Namara oli rikas mees. Talle meeldis noor Cardiff, kes tark, ilus noormees oli ja Mc. Namara käis temaga nagu oma pojaga ümber. Mc. Namaral oli kaks tütart, wanem, Eileen, põgenes noore iirlasega, ja temast ei kuuldud enam midagi. Teine tütar, Sheila, oli Mc. Namara tööstuse pärija. Tüdrukule näis Cardiff wastumeelt olnud olewat, siiski suutis isa, kes noormeest enese järeltulijana tahtis näha, milgil wiisil tüdrukult laulatuseks nõusolekut saada — wõib olla koguni teda selleks sundida.

Abielu ei olnud õnnelik, nagu seda teisitigi loota ei wõinud. Cardiff näib oma naise wastu lahkuseta ja toores olnud olewat, ja nende ainsa lapse Winifredi sündimise järele jättis mees ta päris hooletusesse. Oma raha raiskas ta teiste naiste peale ja hakkas wiimaks oma naist, kes aeg ajalt haiglasemaks ja raskemeelsemaks muutus, wihkama. Wana Mc. Namara näib kahjatsewat, et oma tütart õnnetusse abielusse sundinud oli; igatahes pärandas ta tütrele kogu oma waranduse. Tööstus oli waheajal ära müüdud, ja Cardiff oli juba oma tööstusele aluse pannud.

Isa surma järele tundis end proua Cardiff koguni üksikuna ja mahajäetuna. Ta mõtted wiibisid sagedasti õe juures, kes perekonna maha jätnud oli, kui Sheila alles kuusteist aastat wana oli ja keda ta wäga armastanud oli. Ta küsis eneselt, kas Eileen weel elab, kas tema abielu õnnelik on olnud, kas tal lapsi on? Ta palus meest järelepärimisi toime panna, see lubas ka, kuid pärimused jäid mingil põhjusel tagajärjetuks.

Waheajal oli Cardiff halba majanduslikku seisukorda sattunud, oli õnnetult spekuleerinud, palju kaotanud ja seisis maksuwõimetuse ees. Ta palus naist teda aidata, see näis teda omakorda wihkawat, tundis mehe kergemeelset elumiisi ja kartis, et ta ka tema raha ära raiskab ning tema ja Winifredi wiletsusse seisukorda saadab.

Wiimaks sai Cardiff siiski naise oma nõusse; kinnitati leping, mille järele mees poole waranduse sai tingimisega, et ta waranduse tagasi andma peab juhusel, kui naise õde ehk selle lapsed leitakse. Sureb proua Cardiff enne, siis pidi raha tööstusesse jääma, kuni sugulased enesest märku annawad; siis pidi raha neile wälja makstama.

Samal ajal märkas proua Cardiff, et mees järelpärimisi õe suhtes tõsiselt polnud wõtnud. Ta wõttis asja enese kätte. Lühikese aja jooksul sai ta teada, et ta õde New-Yorgis leseng elab ja tal üks poeg on."

„Ja see poeg?" küsis Johnson hingetult.

„Ah, näen, teie olete aru saanud. Ja, see poeg on Allan Cregan."

„See teeb asja aga weel keerulisemaks", arwas salapolitseinik mõttes.

„Just wastuoksa; kuulge edasi."

Johnson toetas end tooli seljatoele ja süütas sigareti põlema.

„Proua Cardiff hoidis oma leiduse saladuses; jäi sarnane mulje, nagu kardaks ta oma meest. Nad elasid peaaegu lahus, proua Cardiff oli enesele L. lähedusesse maja ostnud, kus ta pea kogu aasta elas. Ta oli haiglane, õnnetu, kibedaks muutunud naine, kelle ainsaks rõõmuks tütar oli. Teadaanne aga, et õde weel elab, mõjus ta peale terwendawalt, ta kosus, muutus nooremaks, rõõmsamaks ja elas mõttele, kord õde jällenäha. Winifred õppis sel ajal Müncheni konserwatooriumis.

Õnnetul kombel langes üks Eileen Cregani kiri Cardiffi kätte. Kaotas ta tööstuses leiduwa raha, pidi ta uuesti algama, ta ei wõinud aega kaotada, et end selle kaotuse wastu kaitsta.

Cardiff oli ühe feltskonna daamiga sõbrustanud; ta oli temast palju noorema prouasse hullupõõra armunud. Ta kõneles sellele oma muredest, ja proua andis talle nõu, arsti poole pöörata, kellel L-is wäike fuwilla oli ja kes seal oma waba aja mööda saatis.

Cardiff muutus oma naise wastu wäga õrnaks, kinnitas, et naise terwis walmistawat talle muret, kordas tihti, et ta haige wälja näeb ja palus teda arstilt nõu küsida. Ta andis naisele nõu, ennast tuttawa arsti poole pöörata, kes praegu suwepuhkusel wiibis. Proua Cardiff oli mehe harjumata õrnusest ja murest liigutatud, kuulis tema nõuandmist, kutsus arsti.

Kuu aega hiljem, leiti ta ühel hommikul surnuna woodist..."

Johnson kargas üles. „Teie tahate sellega öelda, et...."

„Palun, ärge segage wahele. Kümne päewa pärast proua Cardiffi matust ilmus Allan Cregan L-sse. Teade tädi surmast tabas teda pikselöögina. Wiimases kirjas oli ta kirjutanud, et end hästi tunneb ja mõne kuu pärast lubas ta Ameerikasse põita, et õde kohata.

Cardiff ja Winifred olid Londonis, suwilas oli ainult üks wana teener, kelle proua Cardiff kirimaalt kaasa oli toonud ja kes oma prouale truu näis olewat.

Cregan teatas teenrile, et ta proua Cardiffi õepoeg on, ja sama teenri käest kuulis Cardiff ka wastumeelse teate.

Peajooni Soome kirjandusest.

Kuigi soomlased sedawõrd saatuse walulapsed pole olnud, kui meie ja neil aegade kestel rohkem wõimalusi on leidunud oma rahwa õigusliku korra ja kultuuri suhtes jõudusid tööle rakendada, ei saa Soome üldist kultuurarengut silmas pidades siiski jätta märkimata, et sealgi õige palju raskusi on ära wõita olnud, ennekui wabale soomemeelsele ja — keelsele kultuurtööle alus on suudetud panna. Eriti maksab see kirjandusliku kultuuri kohta.

Kuni 19-nda aastasaja alguseni walitses Soome kirjanduses pea täiemäärne rootsimõjuline tendents. Ajajärgul, mil Soome riigipoliitiliselt Rootsi alla kuulus (kuni 1809. aastani), ei olnud soomlased küll mingi erilise surwe alused, kuid Soome rahwuslikule ja emakeelsele arengutööle ei pannud rootslasel suuremat rõhku. Suurem osa tol ajal ilmunud kirjandusest oli waimuliku sisuga, mis teadagi rahwuslikus mõttes rahwale midagi ei andnud, samuti walitses igal alal, walitsuslikkudes jne. asutustes makswa keelena Rootsi keel.

Wene wõimu algusega ei muutunud olud esialgu. Alles Soome suure rahwaeepose „Kalewala" ilmumisega a. 1835 pandi eestkätt haritud kihid rahwusliku iseteadwuse mõttes liikuma, algas rahwuslik tõuseng, mis küll weel niipea soomekeelses kirjanduses ei kajastunud, küll aga Rootsi mõju tugewasti wankuma lõi ja tulewasele soomekeelsele ja omapärasele kirjandusliku kultuurile aluse pani.

„K a l e w a l a" — too Soome sugu-suse jõuallikas — manas esile Soome rahwusliku jõu ulatuse ja pani rahwa hinges juba waibuma lööwa iseteadwuse leegitsema. Ühtlasi näitas ta kätte peidetud lätted selle wõimulise energia saawutamiseks, millele baseerus hilisem Soome kultuurne ülesehitaw töö, samuti siis ilukirjanduslik toodang.

Soome rahwusliku hinge ilukirjanduslikku wormi walajaist olgu siinkohal esimesena ja suurimana nimetatud A l e k s i s K i w i (1834—72), meilegi üldiselt tuntud oma hiljuti eestikeelses ilmunud romaani „S e i t s e w e n d a" jne. kaudu. Too õnnetu saatusega kirjanik, mitmetigi sarnanew meie Juhan Liiwile oma elutraagika poolest, on püsinud praeguseni Soome suuremate klassikute hulgas. Ta on loonud terwe omaette ajajärgu, millel Soome kirjanduses pöörettegew tähendus. Kiwi tööd on suure jõuga rahwuslikust omapärasusest õhkuwad teosed. Ei ole wast Soome kirjanduses ühtegi teist, kes lihtrahwa (-maarahwa) olemusele — nii wormilises kui sisulises mõttes — nii ligidale oleks pääsenud. Kuid weel rohkem: siin pole kajastust leidnud mitte ainult Soome rahwa sügawamad tõujooned, waid kõigi soomesugu rahwaste tõuline omapärasus.

Kõik Kiwi tööd kannawad waldawat realismi pitsatit,kuid mitte puhtal kujul, waid on omapäraselt segatud tiiwustatud romantikaga, rahwale omase, „Kalewalat" meeletuletawa, selge, tiheda luulega. Tema romaan „Seitse wenda" on sellest kujukam näide, Kiwi suurteos, mis praegu Soome üks lugupeetawamaist ja nauditawamaist raamatuist. Samuti näidend „N õ m m e k i n g s e p a d" (hiljuti ka „Wanemuise" näitelawal ette kantud), kus Soome rahwaelu suure realiteedi ja psükoloogilise tundelikkusega käsitletud.

Kiwi toodang ei ole suur — peale ülalloetletud teoste kuuluwad siia ainult weel mõningad tööd — kuid seda suurem selle kirjandusline ja kunstiline wäärtus, mida küll kahjuks alles praegune põlw on õieti hindanud. Oma tegutsemisaastail pidi Kiwi wäga palju seltskonna mõistmatuse ja tänamatuse all kannatama. Ei saa siinkohal ka märkimata jätta seda mõju, mis Kiwil on Soome kirjandusliku keele arengus, olles põhjalik rahwakeele tundja ja peen stiilimeister.

Realism, mille tugewaid jooni juba Kiwi juures märkisime, wõttis Soome kirjanduses 1880-ndates aastates jõudsa, ainuwaldawa hoo, mis ühtlasi Soome kirjandusloos tähendab tuntawat kirjanduskultuuri tõusu. Realistlikkude kirjanikkude hulgast olgu siin eestkätt nimetatud. M i n n a C a n t h (1844—97), kes tõi ühtlasi kirjandusse tuntawa ühiskondliku tendentsi, waeste ja wiletsate, kurnatawa proleriaadi elukäsituse probleemi, eriti rõhku pannes wastawas miljöös tegutsewale n a i s e l e (nowell „Waenerahwas", näidend „Töömehe naine", „Hanna" jne.). Hiljemais töis lööb see tendents tugewasti kahwatuma, andes maad rohkem kirjandus-kunstilisele käsitluswiisile, siiski terawates realistlikkudes piirides (nowell „Agnes", näidend „Anna-Liisa" jne.) .Minna Canth ei ole mitte ainult naiskirjanikkude peres silmapaistwam, waid omab oma kirjandusliku ande ja sügawa elutundmise poolest soome kirjandusloos keskse seisukoha,eriti näitekirjanduslikul alal.

Minna Canthi töist on mitmed ka Eesti keelde tõlgitud, nagu „Murdwargus", „Anna-Liisa", „Roinila talus".

Soome kirjandusliku stiili suurmeistrina ja laiaulatusliku, mitmekülgse loomingu omajana, kellel wast suurim mõju ja tähtsus kogu Soome kirjanduses, on suuri teeneid üles näidanud J u h a n i A h o (1861—1921). Alles oma esimestes töis klassilselt selgejooneline realistlik maaelu kujutaja (wäiksed nowellid, pikem jutustus „Raudtee"), muutub ta mõned aastad hiljem, pärast wäljamaa reisi, oma realistlikus käsitluses tuntawalt „euroopalisemaks", omandades üksikuid naturalismi poole kalduwaid jooni (romaan „Uksi"), wõi pöörates üksikasjalikumat tähelepanu tegelaste ja intriigi psükoloogilisele küljele („Opetaja tütar", „Opetaja proua"). Wiimastes töis kaldub Aho kohati õrnutsewasse lüürikasse, eriti looduskirjeldustes, kuid see on meeldiwasse kokkukõla wiidud tema üldloominga ega sega üldist realistlikku tooni. Meisterlik on neis aga peategelase armastustraagika psükoloogia, milles awaldub tugewasti euroopalikku kultuuri, isetete omapärases Soome rahwa hingele lähedal olewas käsitluses.

Suure populaarsuse on Aho omandanud oma lühikeste katkendite, jutukeste ja meeleolude koguga „Laastud", millest ilmunud mitu annet. Elawat tähelepanu äratas ta samuti oma wõimsa, abielu traagilisemaid jooni käsitlewa romaaniga „J u h a". Wiimaste aastate toodang kaldus Ahol peene romantikaga põimitud meeleolutsemisse, millest iseloomulikum näide 1920. a. kirjaniku wiimse teosena ilmunud „K a s m ä l e t a d", mälestused ja meeleolud noorpõlwest.

Aho on samuti kui Kiwigi toonud Soome kirjandusse palju omapärast, puhtsoomelist, kuid tema wäljendus ja ainewald liigub tagasihoidlikumas, wiimistletumais raames, rahulikus psükoloogilisema analüüsi poole kalduwas käsitluses.

Aho töist on eestikeelses tõlkes ilmunud õige palju, eriti lühikesi nowelle. Pikemaist töist oleks nimetada „Raudtee" (G. Suitsi tõlkes), „Üksi" (J. Aawiku t.), „Õpetaja proua" (W. Ridala t.).

Aho kõrwal on realismi tähtsamaks edustajaks A r w i d J ä r n e f e l t, kelle juures tunda tugewasti Wene mõju, eriti tema ühiskondlikkude probleemide ja uuenduste kirjanduslikus harrastuses. Tema „Maa-ema lapsed" ja isamaalsusest õhkuw esikteos „Isamaa" on ka Eesti keeles ilmunud.

1. Juhani Aho (1861—1921). 2. W. A. Koskenniemi (sünd. 1885). 3. Johannes Linnankoski (1869—1913). 4. F. E. Sillanpää (sünd. 1883.)

Eelmistest erinewa, realismist hingestatud romantikasse kalduwa kirjandusliku woolu andekam edustaja on J o h a n n e s L i n n a n k o s k i (1869—1913), kelle sädelewam teos „Laul tulipunasest lillest", romaan Soome külapoisi hõõguwast armastusest, on meilgi tuttaw. Linnankoski toodangus on ilmne dramaatiline element, kuigi ta seda joont täiuslikkuseni arendada ei suutnud. Suured, pateetlikud aated läbistawad kogu ta toodangu, milles awaldub tugewa joonena ilmaparanduse püüe, kaugeleulataw ja kõrge moraalini küüniw.

Nende Soome kirjanduse tähtsamate isikute järele tuleks nimetada uuemaid, praegu tegutsewaid kirjanikke. Siin oleks esijoones nimetada A i n o K a l l a s, samuti Eesti kirjanikuna meil populaarne, kes oma ainewallaks walinud peaasjalikult Eesti olud ja selleks jõudnud ehtsa kunstitõelise wäljenduseni. Jõurikkam ja loomewõimelisem praegusaja kirjanik on J o e l L e h t o n e n, kelle maaelu kujutustes palju tugewat naturalismi ja hoogu. Suurt tähelepanu on äratanud F. E. S i l l a n p ä ä, maarahwa peen psükoloog, kelle jutustus „Waga wiletsus" ka Eesti keeles ilmunud. Sillanpää on üks paljutõotawamatest praegusaja Soome kirjanikkudest.

Soome lüürika peaedustajaist oleks nimetada euroopalise ilmega sügawhingelist luuletajat V. A. K o s k e n n i e m i, praegust Turu Soome ülikooli rektori, kellel Soome lüürikas teenusrikkam seisukoht, ja omapärase möllawa ja rahutu hingega E i n o L e i n o't, kelles palju Soome rahwalauliku spontaanset ürgsust ja eepikat.

Soome kirjandus on wõrreldes meie omaga suhteliselt puutumatuks jäänud igasugustest ülimodern euroopalikkudest wooludest, mis meil omal ajal eriti lokkasid. Ta on rohkem oma rahwa tõu ja omapärasuse piirides püsinud, mis annabki talle sügawa omapärase loomuse. Ta on sellega ühtlasi lähedane ka meile, kui hõimrahwale, ja mitte ainult lähedane, waid omane ning mõistetaw.

T. W.

Stresemanni wälispoliitika riigipäewas ees.

B e r l i i n i st, 19. mail. (Trj.) Saksa riigipäew jatkas teisipäewal üleüldiseid poliitilisi läbirääkimisi. Sotsialist Breitscheid toonitas, et Saksamaa julgeoleku lepingut wastu wõttes, õiguse omandab ennast Prantsuse-Belgia annektsioonipüüete wastu Reinimaal kaitsta. Kõneleja rõhutas Saksa idapiiri wõimatut seisukorda, mille wägiwaldne muutmine aga Saksamaal kellegile mõttesse ei tule.

Rahwuslane krahw Westarp awaldas arwamist, et Saksamaa oma lubadused tagasi wõtma peab, kui Ruhrimaa Londoni protokollis kindlaks määratud päewal ei ewakueerita.

Keskerakondlane Haas kahetses eriti Inglismaa seisukohta ewakueerimise küsimuses, mis kogu Saksamaal äraräägimata kibedustunde äratawat.

Arwestatakse läbirääkimiste lõppemisega kolmapäewa õhtul. Walitsuse koalitsiooni erakonnad esitawad arwatawasti wormeli, mis walitsuse poliitika heaks kiidab.

Demokraat Bernstorff soowitas Saksamaa astumist rahwasteliitu sihiga rahulepingut muuta.

Baieri rahwaerakondlane Lerchenfeld ütles: Loobumine Elsass-Lotringist on ainult relatiiwne. Poola piiride lõpuliku kindlaksmääramise probleemile on raske lahendust leida.

Riigipäewa kommunistline ja sotsialistline rühm esitasid umbusalduse wormeli Lutheri kabineti wastu. Arwati, et wormel kolmapäewal hääletusele pannakse.

Wandeselts Jugoslaawias.

B e r l i i n i st, 19. mail. (Trj.) Belgradist teatatakse, et pühapäewal Nisch'is ja Kragujewac'is mitu inimest wangistati, keda kuninga wastu sihitud wandeseltsi kuulumises kahtlustatakse. Belgia walitsus wõttis julgeoleku kindlustamiseks laiaulatuslised abinõud tarwitusele.

Kuningaloss, skuptshina hoone ja teised awalikud asutused hoitakse kõwa walwe all.

Maailma kõige suurem jõujaam awatud.

L o n d o n i st, 19. mail. (Trj.) Kuningas, keda saatis kuninganna, awas uue elektrijaama Barkingis, Londoni idapoolses osas. See jaam on esimene moodsate jõujaamade reast, mis Londonit ja ümberkaudseid krahwkondi elektriga warustawad, wõimaldades wäikeste ja wananenud jaamade lõhkumist. Barkingi jaama wõime on 750.000 H.P. Kui jaam walmis on, siis on tema mõju tunda üle 300 ruutmiili, mille elanikkude arw 2 miljoni. Barkeni jaam olewat kõige suurem ja paremini warustatud jaam kogu maailmas. Seni on ta maksma läinud 2½ miljoni sterl.

Awamiskõnes kriipsutas kuningas alla selle sammu tähtsust paljude süsteemide tegewuse koordineerimiseks, mis Londoni piirkonda elektriga warustawad, ja awaldades lootust, et see jaam tõuke annab elektri tarwitamise kaswamisele kogu Inglismaal — kaubanduse ja üldsuse kasuks.

Lühemad teated.

B e r l i i n i st, 19. mail. (Trj.) Wallstreeti ringkondades liiguwad kuulujutud, et Ford New-Yorkis 8 miljoni dollari suuruse põhikapitaliga panga asutada kawatseb.

— Hiigla metsatulekahju Nougard'i metsapiirkonnas, Pommernis, häwitas 15.000 morgenit metsa.

Ainult 3 päewa

ja Te õnnetaewas kustub **ehatäht,** mis o.-ü. Draamateatri **miljonilise wõidu näol helendab.** Rutake noored, rutake wanad, rutake peiud, rutake neiud! Loositähti on weel saadawal Tartu müügikohtades kuni 24. maini.

Rahwuswaheline wõitlus tsetse wastu.

L o n d o n i st. 19. mail. (Trj.) Rahwasteliidu algatusel Londonis kokkukutsutud unehaiguse konwerentsi awamiskoosolekul kõnet pidades, terwitas asumaade sekretär Amery erilise rahwuswahelise uurimiskomisjoni saatmise mõtet ekwatoriaal Aafrikasse. Amery, kes hiljuti Aafrika ringreisilt tagasi tuli, kirjeldas tsetse kärpse häwitustööd, mis tabab üksikuid wööte, eriti aga troopika Aafrikat loode Sengalist kuni kagu Sulumaani. Amery tähendas, et Ugardas Briti wõimud unehaiguse wastu wõitlewad seega, et nad pärismaalased hädaohtlikkudest kohtadest wälja saadawad. See poliitika, ütles Amery, ei ole aga igal pool läbiwiidaw, sest suguharude ümberkolimine on alati wäga raske, eriti rahwuswaheliste piiride läheduses, kus ta tarwitataw on ainult siis, kui üksikute riikide ametnikkude wahel täielik kokkulepe walitseb. Ülesannet raskendawad weelgi maa-ala suurus, transpordi kulud ja eriteadlaste muretsemise tarwidus, kuid Briti walitsus arwab, et aeg tulnud on, mil tsetse kärpse häwitamiseks tõsist katset peab tegema. Ma olen wäga rõõmus, et rahwuswaheline koostöötamine sellel alal sünnib rahwasteliidu kaudu. Konwerentsi delegaatideks on peaasjalikult Briti, Prantsuse, Itaalia, Belgia, Hispaania ja Portugali teadlased.

Sisuliselt head, hinnalt odawad on K.-Ü. „Postimehe" raamatud.

Esimene Soome suurmees Eestis.

Soome presidendi külaskäigu puhul tuletame meele nii ütelda ta teerajajat, meest, kes küll sel ajal weel loomata Soome riiki praeguse Soome presidendi wiisil ei edustanud, küll aga Soome waimuwalda, mille presidendiks, mina pärast kuningaks teda wõiksime nimetada. See esimene Eestit külastanud Soome „waimuwalla president" oli Kalewala isa E l i a s L ö n n r o t.

1844 tekkis E. Lönnrotil mõte sõita Eestisse, mille rahwa keelt ta Soome keelt uurides hädasti pidi paremini tundma. Nagu Kalewipoeg Lennukil, sõitis Lönnrot mingisugusel purjekal Helsingist juuni teisel poolel — T a l l i n n a. Ei olnud teda siin keegi muu kui tolliametnik wastu wõtmas ega kutsunud keegi isik teda sadamast enese juurde. Tallinn kaubanduselinnana ei tunnud Soome waimuwalla kangelast, ega olnud see tulekut kellelegi ilmutanud. Nagu mõni Hiiu Mats ehk Saare Siim kihutas Kalewala looja, pakk seljas, apostlite kahe ruunaga Merkuri pesapaigast edasi Kuusalu poole, kus Eesti keele „meister" E. Ahrens elas, kellega ta keelelisi küsimusi tahtis harutada. Paraku ei kestnud harutused Kuusalus kaua; Tallinnas algas warsti pärast jaanipäewa sinod, millest Ahrens käsu järele pidi osa wõtma. Lönnrotil ei jäänud muud nõu kui apostlite ruunad jälle rakke panna ja tarkuse templisse Emajõe Ateena rutata. Siin leidus ju mees, kes wõis seda korwata, mida ta Ahrensilt ei saanud: eesti keele tundmisesse süwendada. Tartus igatahes tunti Soome kultuurlist elu juba paremini kui Tallinnas ja osati ühtlasi ka Soome waimuwalla edustajat paremini hinnata kui tarkuskehwas Tallinnas. Warsti pärast Õpetatud Eesti seltsi asutamist olid Dr. Bertram, Holmberg ja t. tähelepanu Kalewala peale juhtinud, kui ka muidu Tartu õpetlased kuulust eepost wähe tundsid; see oli weel ainult Soome ja Rootsi keeli olemas ja seega isegi paljudele õpetlastele 7 pitsariga raamatuks. Kuulnud wähemalt olid nad tast ja nüüd ilmus ta isa. Lugupidamist Soome „waimuwalla presidendile" awaldada tahtes walis Õpetatud Eesti Selts esimehe Fählmanni ettepanekul Lönnroti oma a u l i i k m e k s.See oli esimene ja tähtsam aupakkumine, millest „waimuwalla president" Eestis wiibides osa sai.

Lönnrot ei tahtnud Eestist tarkust kaasa wiia, waid ka tarkust Eesti jätta. Eestis walitses 1844. weel üldiselt wana kirjawiis. Soome „waimuwalla president" hakkas Õp. Eesti Seltsile kohe selle puudulikkust seletama. Peale Fählmanni leidis ta kurte kõrwu. Tartu targad waidlesid käsi-jalu Lönnrotile wastu, kes Soome kirjawiisi soowitas. Lönnrot ei jätnud ometi järele uut kirjawiisi pooldamast.

„Kalewipoeg" oli sel ajal alles samasuguses olukorras kui Wäinämöinen oma 30.esimesel eluaastal. Wististi wahetas Fählmann selles suhtes Soome „meistriga" mõtteid, kuna Kreutzwald asjast alles kaugel seisis. Aga Kreutzwald oli juba huwi rahwaluule wastu awaldanud ja sellepärast ihkas Kalewala isa Wõru Eesti õpetlasegagi tuttawaks saada, ühtlasi aga ka Lõuna Eesti murdega tutwuneda. Augusti lõpul pani Soome „waimuwalla president" apostlite ruunad jälle ametisse lõuna poole rännates

Keele küsimusi wõis Lönnrot Kreutzwaldiga waewalt arutada, sest et wiimane sel alal mingisugusena autoriteedina ei esinenud, seda enam aga rahwaluule aineid selgitada. Wist sai Lönnrot Kreutzwaldilt peale muu Eesti mõistatusi, sest kui mõni aasta hiljem. Lönnroti poolt Soome mõistatusi ilmus, leidus nende lisana ka 189 Eesti mõistatust. Osa neist wõis Soome korjaja Eestis otsekohe ise rahwasuust üles kirjutada. Oletan, et Kreutzwald kaljuwalla waimukangelaselt laskis enesele seletust Kalewala kohta anda, millesse ta keele mittetundmise pärast ei wõinud süweneda. Oleks Kreutzwaldil sel ajal juba Kalewipoeg kawatsusel olnud, oleks ta muidugi palju enam teateid Kalewala kohta hankinud.

Lõuna-Eestist pööras uurija mõne aja pärast Tartu tagasi ja rändas siit endist wiisi jalgsi edasi Peterburi poole Soome pääsemiseks, sest et pakane Tallinnas juba tee kinni pannud. Niisama tähelepanemata kui ta Tartu tulnud, lahkus ta siit, kuna Fählmann ja teised tuttawad kahetsust awaldasid, et ta detsembrikuu pakase walitsusel niisuguse waewalise teekonna ette wõtab. Kui ta ka teaduslises suhtes teekonnaga rahule jäi, jätsid nägemused Eestis tasse ometi halwa mulje, nimelt talurahwa põli. Ta kirjutas sel puhul sõbrale Soome: „Ennem tahaksin 1000 rbl. palgaga õpetaja olla kui siin 10.000 rbl., sest wististi sureksin ma, enne kui harjuksin ükskõikselt waatama mõisnikkude poolt rõhutud rahwa elujärge." Juba need sõnad näitawad, kuidas Soome „waimuwalla president" Eesti majandusliste olude pärast haledat meelt tundis.

E. Lönnrotile järgnes hiljemini Soome teaduse maailma kuulsusi, nagu A. Ahlqwist, J. R. Aspelin, J. Krohn, K. Krohn, E. N. Setälä, J. J. Mikkola ja teisi, kuid nende külaskäigust siin kirjutada wiiks meid liig kaugele.

M. J. Eisen.

„Postimees" maksab koju kättesaates kuuwiisi tellides ainult 110 mk.

Koolielud Läänemaal wiletsad.

1000 elaniku kohta 5 keskkooli õpilast.

Seminaarid tulewad praegusel kujul töötama jätta.

Neil päiwil wiibis haridusminister prof. H. B. R a h a m ä g i ühes kooliosakonna juhatajaga Läänemaal, et sealsete koolioludega tutwuneda.

Oma muljetest seletas minister eile ajakirjanikkudele järgmist:

Kogu Läänemaa kohta on olemas ainult üks keskkool — maakonna ühisgümnaasium Haapsalus. Hiiumaal on soowi awaldatud, et K ä r d l a s saaks awatud paar keskkooli klassi. Küsimus on weel lahtine. Tuleks muretseda hea keskkooli eest Haapsalus.

Wiletsate koolioludе tõttu on Läänemaa keskkooliõpilaste arwu suhtes teistest maakondadest hoopis maha jäänud. Iga 1000 elaniku kohta tuleb seal keskmiselt 5 õpilast. Nii et isegi Petseri Läänemaast ees on, kus üle 5 õpilase tuleb, kuna Harjumaal 24, Walgamaal 23, Tartumaal 20 jne. Haapsalu keskkoolis on 250 õpilast. Gümnaasium asub neljas hoones, mis üksteisest nii kaugel, et wahetundide jooksul õpetaja ühest hoonest teise ei jõua minna. Üksainuke nendest 4. majast on terwishoiu nõuetele enam-wähem wastaw. Teised on terwisliselt äärmiselt wiletsad. Riigil tuleks abinõusid otsida, et Haapsalusse wastaw hoone üles ehitatakse.

Minister kawatseb wastawat summat 1926. a. eelarwesse üles wõtta.

Mis puutub õppetöösse, siis wõib sellega rahul olla.

Läänemaa seminari hoone jätab hea mulje, nii et sellelaadilisi hooneid ka meie naaberriikides ei leidu. Ehitatud on hoone aga äärmiselt lohakalt, nii et maja katus juba läbi jookseb ja krohw maha langeb. Wõrreldes teiste seminaridega, peab tunnistmaa, et Läänemaa seminar oma ülesandeid tõsiselt wõtab. Sedasama peab ütlema ka teiste seminaride kohta.

Olgugi, et nad ainult 1½ aastat seaduslisel alusel on töötanud.

Ministril on mulje, et seminarid tulewad endisel kujul töötama jätta, wäljaarwatud Tallinna seminar, mis pädagoogiumiks muudetakse. Üldse oleneb töö palju kooli juhatajatest. Nendest on aga puudus.

Rakwere ja Läänemaa seminarid on ilma juhatajateta. On läbirääkimisi peetud paremate koolitegelastega, kuid wiimasel silmapilgul on kõik endid sellest ülesandest lahti ütelnud.

Siiski loodetakse lahendada mõlemate seminaride juhatajate küsimus lähemal ajal.

Kas on äri lõpetamine,

wõi on waesemale rahwale wastutulemine, mida meie näeme Aug. Amos'e aknal Tartus, Aleksandri tän. nr. 6, kauba hindadest, mis on wälja pandud. Näituseks toome mõne asja hinna: Nikkelraamis walgest kristallklaasidega prillid 75 margast kuni 150 margani. Uuest kullast prillid klaasidega 175 marka. Kompassid 45 marka. Suurendusklaasid 25 m. Oue ja haige kraadid 50 mrk., peale selle suures walikus doublee-, sarw- ja autoprillid, mikroskoobid, kiikrid, ilmanäitajad, sudid, wahukausid, habemenoad, kaitseprillid, elektrilambid ja tulekiwid.

Igaüks peaks ennast nende hindadega tutwustama ja seda juhust kasutama enne kui hilja.

Saksamaa uus wälispoliitiline kawatsus, mida ka meil tuleb tähele panna.

Kui Inglismaa ilmasõja lahtipuhkemisel mitte erapooletuks ei jäänud, nagu Saksamaa seda soowis, waid kõige jõuga Prantsusmaad toetama tõttas, siis pööris ennast Saksa Mihkli wiha weel enam Inglismaa, kui wana waenlase Prantsusmaa wastu. „Jumal karistagu inglasi!" oli siis iga tõsise Saksa mehe igapäine palwe.

Peale rahutegemise, kus Saksamaa täiesti wõimutuks tehti niihästi sõjaliselt kui ka majandusliselt, oli Briti poliitikameeste plaan Saksamaa suhtes täidetud. Wihatud waenlane, kes Inglismaaga tagajärjerikkalt wõistles tööstuses ja kaubanduses ja kelle sõjalaewastiku jõudus kaswamine Inglismaale tõsist muret hakkas tegema, oli nüüd lähemaks tulewikuks reast wälja löödud. Tema asemele oli aga nüüd Euroopa mannermaal teine riik mõõduandwale kõhtsusele tõusnud: Prantsusmaa. See asjaolu ei wõinud sugugi meeldida wanale põlisele Inglise poliitikale, mis ilmaski pole sallinud Euroopa mannermaal mingit ülitugewat riiki, mis Euroopa poliitikat ilma Inglismaa nõusolekuta wõiks juhtida. Inglismaa poliitiline püüe on alati see olnud, Euroopa mannermaa riikide jõudusid üksteise wastu teatawas tasakaalus hoida, nii et siis suurtes poliitilistes küsimustes Inglismaa poolehoid ühele ehk teisele külge asjad nii otsustaks, nagu see Inglismaale meeldib. Oli siis arusaadawalt Inglise huwides Saksamaa nõrkust Prantsuse ülitwõimu wastu jälle toetama hakata, et omale soodsat poliitilist jõudude tasakaalu mannermaal uuesti jalule seada ja Prantsuse ülitwõimu likwideerida.

See püüdmine pidi Saksamaale meeldima. Ja sünnib seal suur meelte muutus. Ei kusagil enam hüüet: „Jumal, karista Inglismaad!" waid palju ennem salajane soow: Jumal, toeta Inglismaad! Et saaks tema abiga Prantsuse painajast lahti. See poliitiline joon on wiimastel sõjale järgnewatel aastatel Saksa wälispoliitika juhtnööriks olnud.

Kuid nüüd, Hindenburgi walimise järele, kus sakslaste iseteadwus märksa näib kaswanud olewat, hakkawad seal jälle teised tuuled puhuma. Seal näib tunne tõuswat, et Inglismaa eestkostmine Saksamaale juba igawaks läheb, näib, nagu wiiwitaks Inglismaa meelega üldeuroopalist kokkulepet, nagu hakkaks ta pelgama Saksamaa uut jõutõusu ja tahaks Saksa-Prantsuse wastolu lahendamatult stabiliseerida, mis temale Euroopa poliitika juhtimiseks sellega ühes kauaks mõõduandwa osa kindlustaks. Saksamaal hakkab walmima sellepärast mõte iseseiswalt Prantsusmaaga kokku leppida, Wenemaad enesega kaasa tõmmata ja nii Inglismaa kuratelli alt wabaneda. Kui Saksa riigikantsler mõni aeg tagasi ise otsekohe Prantsuse walitsusele tagatisi pakkus tulewaseks julgeolekuks, mida Prantsusmaa Inglismaa käest asjata on oodanud, siis wõis sellest juba esimest malekäiku Inglise mõju alt wabanemiseks näha. Prantsusmaa ei ole nende ettepanekute peale weel wastust annud, Prantsuse ajakirjandus ei pea neid nähtawalt küllaldaseks, kuid teiselt poolt on kuulda, et Prantsuse walitsus neid siiski ilma jututa tagasi ei lükka, waid neid üsna heaks aluseks peab edaspidisteks läbirääkimisteks mõlemate maade wahel.

Nüüd on „Voss. Zeitung'i" peatoimetaja, üks Saksamaa silmapaistwamatest mitte-ametlikkudest poliitikameestest selle ingliswastase poliitika kawatsusega oma lehes pikemas artiklis awalikult wälja tulnud. Ta nimetab oma mõttekäiku „reaalpoliitikaks". Seda pidawat Saksamaa nüüdsest peale ajama hakkama, kui ta mitte ei taha igawesti Inglise mõjualuseks jääda.

Ja mis on selle reaalpoliitika sisu, ja mis tema teostamise abinõud?

Lühidalt ütelda: sisu on Saksa-Prantsus-Wene kokkulepe ilma Inglismaa wahetalituseta. See kindlustaks Prantsusmaale soowitud julgeoleku Saksamaa wastu ja oleks tagatiseks ilma rahule Saksa mehe arwates.

See kokkulepe ei rahuldaks aga mitte, kui ta paljalt heade soowidena diplomaatilistesse aktidesse oleks kirjutatud. Temale tulewat reaal alus anda, mis tugew on. Selleks reaalaluseks oleks poliitilise lepingu eel käiw majandusline kokkulepe Prantsusmaaga.

Seda poliitikat ajawat juba kauemat aega Saksa n. n. rasketööstuse, söe- ja metallitööstuse omanikud salakesi, ehk küll nende poolt toetatud ajakirjandus awalikult teist keelt könelewat. Saksa rauatööstus, mis täiuse tipul seiswat, pidawat ennast kohustama Prantsusmaa oma tarwidusest ülejääwa tooresrauatagawara ära ostma, kusjuures aga Saksa kõrged taksid maksma peaksid jääma. Neile kõrgetele rauatollidele ei saawat aga tööstorid muidu riigipäewal tarwilikku enamust, kui nad ka nõusolekut ei awalda kõrgeteks wiljatollideks põllumeeste kasuks. Kõrged wiljatollid lööwat aga surnuks kõik kaubanduslised kokkulepped teiste wälisriikidega (nähtawalt on siin kolmandat lepinglast, tugewnewat Wenemaad iseäranis silmas peetud, kes harilikult wilja Saksamaale tahab wedada). See tee ei olewat sellepärast sünnis ja herra Bernhard soowitab tema asemele õige lihtsat aga Saksamaale siiamaaliste mõistete järele midagi üsna uut: tolliunisooni Prantsusmaaga. Selle mõtte täielik läbiwiimine wõtwat küll omajagu aega, kuid osaliselt tulewat sellega kohe hakata, mõte wähemalt rasketööstuse poolt awalikult deklareerida. See mõte murraks teed Saksa-Prantsuse tihedale koostööle, annaks Prantsusmaale julgeoleku kindlustuse ja lahendaks Reinimaa ewakueerimise küsimuse siis iseenesest. Sest mis tähendaks siis enam see okupatsioon majandusliselt kokku liitunud sõprade wahell

Ja siis tuleb Wenemaa arutuse alla. Tshitsherin könelenud neil päiwil omalt poolt Moskwa nõukogude kongressil, Saksamaa poolt prantslastele ettepandud julgeoleku tagatiskokkulepet arwustades. See arwustus olnud küll juhitud praegusest Wene-Inglise pinewast wastolust ja Wenemaa enese kasudest, kuid teeniwat siiski suurt tähelpanu Saksamaal. Tshitsherin könelenud Prantsusmaast wäga soojades toonides (teatawasti awaldasid hiljuti nõukogude diplomaadid lootust, et neil korda läheb Prantsusmaaga Wene wõlgade asjus kokku leppida. P. t.). Näha olewat, et kokkulepe Wene- ja Prantsusmaa wahel wäga wõimalik olewat, uued rajariigid olewat, kui Wenemaa mõistlikku poliitikat nendega ajab, Wenemaa loomulikud liitlased. Ja siis istuwat Saksamaa just niisama nagu enne ilmasõda kokkulepete pihtide wahel ja siis olewat Inglismaa jälle see, kes oma heaksarwamise järele Euroopa saatuse üle otsustab. Saksamaa ei tohtiwat sellepärast enam sarnast kõikuwat poliitikat ajada, nagu keisriwalitsuse päiwil. Ta pidawat kindlasti otsustama, keda ta omale kindlaks sõbraks walib: kas Inglismaa wõi Wenemaa. Ja hra Bernhardi otsus kaalub Wenemaa poole.

See poliitika ei olewat, tööstib ennast „Voss. Zeitung.", mitte waenulik Inglismaa wastu üldse, waid ainult tema domineeriwa ülekaalu wastu. Kui Wenemaaga kokkulepitakse — pinda selleks walmistanud Rapallo leping — siis ei olewat Wenemaal midagi selle wastu, kui Saksamaa ka rahwasteliitu astub, mida ka Prantsusmaa soowib. Rahwasteliidus wõiwat Saksamaa kasulik olla Wenemaale ja mõju awaldada Saksa wähemuste hea käekäigu peale teistes riikides, otse nende kaitsepatroniks olla, mis Wenemaale üsna meeltmööda oleks ja Saksamaa prestiishi tõstaks igal pool.

See Saksamaa kaitse-patronaat Saksa wähemusrahwaste üle teistes riikides, niisama Wenemaa mõistliku poliitika toetus, mis rajariigid Wenemaa liitlasteks teeks — peab meile mõtelda andma.

Küsida tuleb, on see hra Bernhardi kawatsus tõsiselt mõeldud, wõi on ta paljalt manitsus Inglismaa aadressile, et see suuremat aktiiwsust awaldaks Euroopa asjade korraldamiseks Saksamaale soodsas sihis.

Ta wõib olla wälja lastud katseballon ühes kui teises sihis. Terwe plaan aga lonkab otsustawalt Wenemaa suhtes. Enamlaste walitsusega rehkendatakse, nagu iga teise hariliku kodanlise riigi walitsusega ja unustatakse kas meelega wõi kogemata, et Wenemaast tema praeguses olukorras ustawat liitlast ei saa ühelegi kodanlisele riigile. Sest tema siht on ju nende kõikide praeguseid alusei õõnistada ja üleilmlist proletariaadi diktatuuri maksma panna. Wenemaa wõib küll silmi teha ühele ja teisele kodanlisele walitsusele, nagu seda tema igakordsed päewahuwid nõuawad, kes temast aga omale kindlat liitlast loodab oma wõrdlemisi tagurliste huwide toetamiseks, nagu seda „Voss. Zeit." omad on, need saawad otsustawal silmapilgul kindlasti tüssata.

A. J.

Koolid ja hariduslised organisatsioonid wajawad riigi toetust

tulewal aastal kokku 25.383.820 mrk.

Riigi 1926. a. eelarwe kokkuseadmiseks kogutud andmetest selgub, et Tartu koolid ja hariduslised organisatsioonid wajawad 1926. aastal riiklist toetust kokku 25.383.820 marka. See summa jaguneks 11 kooli ja hariduslise organisatsiooni wahel järgmiselt: E. N. Kaswatuse Seltsi tütarlaste gümnaasium 2.695.000 marka, Treffneri gümnaasium 3.693.300 mrk., Naisühingu käsitöökool 1.347.736 mrk., Naisseltsi majapidamisekool 200.000 mrk., Wene eraühisgümnaasium 625.000 mrk., Tartu konserwatoorium 3.773.800 mrk., kunstikool „Pallas" 3.700.300 mrk., teater „Wanemuine" 8.149.178 mrk., Akad. Emakeele Selts 541.000 mrk., Akad. Ajaloo Selts 487.786 mrk. ja Õpetatud E. Selts 150.720 marka.

Nimetatud koolid ja organisatsioonid on omad eelarwed kokku seadnud 1926. a. peale. Selle juures on selgunud, et eelarwed lõppewad puudujäägidega ülewalnimetatud summa suuruses. Wastawalt puudujäägi summale on palutud riiklist toetust riigi eelarwe korras üleswõtmiseks ja määramiseks.

Selle juures ei ole sugugi ülearune ära märkida üksikuid osasid koolide ja organisatsioonide eelarwetest, kui ka tegewuskawadest.

Nii on H. Treffneri gümnaasiumi eelarwe tasakaalu wiidud 6.094.780 marga peale (ainult keskkooli osas). Kool wajab toetusena ainult õpetajate palkadeks minewaid summasid, kusjuures palgad on arwatud käesolewa aasta aprillikuu palkade järele, silmas pidades järgmisi muudatusi: 1. algkooli klasside ärajäämist; 2. keskkooli tunnikawa teostamist ja 3. õpetajate palgatõusu teenistusaja ja kutsete omandamise tagajärjel. Muud eelarwe summad on seniste aastate tegelikkude summade piirides, wälja arwatud palgad, kus kärbitud on kahe teenija, kooli õe ja ühe inspektori palka.

Wene eraühisgümnaasiumi eelarwe on tasakaalus 2.850.000 margaga. Toetust palutakse riigilt 625.000 marka. Nimetatud kool töötab wiie keskkooli põhi- ja kahe kõrwalklassiga. Kool loodab toetust saada: kooli ülewalpidajalt ühisuselt 200.000 marka, linnalt 250.000 mrk., maakonnalt 25.000 mrk. ja riigilt 625.000 mrk. Õppemaksust loodetakse saada (250 õpilaselt à 7000 marka) 1.750.000 marka.

Naisühingu käsitöökooli eelarwe on tasakaalus 2.190.736 margaga. Kool on õpetajate palkadeks ette näinud tegelikkude kulude piirides 1.347.736 marka. Nimetatud summa suuruses palutakse ka riigi toetust. Ülejäänud osa katab ühing.

Kunstikool „Pallas" on eelarwe tasakaalu wiinud 4.525.300 marga peale, mis üldsummas 78.900 marga wõrra suurem 1925. a. eelarwest. Eelarwe suurenemisele on kaasa mõjunud asjaolu, et 1925. a. koolil tarwitada olewad summad ei wõimaldanud muretseda sellel määral inwentari ja õppeabinõusid, kui seda tarwis oli. Sellepärast tulewad wastawad summad uuesti üles wõtta. Suuremad on ka küttekulud, sest on kawatsusel juure ehitada 8 ateljeed. Ka raamatukogu ja ajakirjade arwel suureneb eelarwe, kuna teised summad endiseks on jäänud.

Sissetulekuid on ette näha õppemaksust ja toetusrahadest 825.000 mrk. Seega puudujäägi 3.700.300 mrk. Wastawalt puudujäägi summale on palutud riigi toetust.

Läinud aastal sai kool toetust haridusministeeriumilt 2.224.000 mrk.

Teater „Wanemuine" on eelarwe kokku seadnud 18.074.850 margalise tasakaaluga, kusjuures puudujääk on 8.149.178 mrk., missuguse summa suuruses riigi toetust palutakse.

Suuremaks wäljaminekuks on maja ja inwentari korrashoid 1.300.000 mrk. ja palgad — 9.287.500 mrk. Peale selle harilikud jookswad kulud, mis tõusid üle 7 miljoni marga.

Akad. emakeele seltsi eelarwe on tasakaalus 736.000 margaga, kusjuures riigilt loodetakse 541.000 mrk. puudujäägi katteks.

Nimetatud seltsi terwe töö (murrete uurimine, ajakirja wäljaandmine, uurimistöö Liiwis, Soome-Eesti sõnastiku wäljaandmine jne.) on lahutamata ühenduses ülikooli filosoofia fakulteedi tööga. Suuremaks tööks on murdeuurimine, mille tulemuseks oleks pärast kümne aastast tööd — murdesõnastiku wäljaandmine. Selts kawatseb wälja saata 1926. a. umbes 30 üliõpilast, kes töötawad wähemalt 35 kuud. Et wõimaldada kõige minimaalsemalgi määral keeleliste toresainete ja paremate uurimuste awaldamist, oleks tarwilik ajakirja „Eesti keel" wälja anda wähemalt 14 trükipoognat (7 numbrit).

Teiseks tööks on haridu- ja uurimistöö Liiwis, mis läheks maksma eelarwe järele minimaalselt 20.000 mrk. Ettenähtud summa läheks Liiwi keele ja sõnalise wanawara kogumiseks.

Akad. ajaloo seltsi algatusel on teoksil „Eesti ajaloo bibliograafia", „Ajaloo oskussõnastiku" ja „Eesti biograafilise leksikoni" teostamine.

Selts on wälja annud ja tahab edaspidi wälja anda „Ajaloolist Ajakirja". Peale selle on seltsi eestwõttel juba kolmandat aastat käsil ajaloolise traditsiooni ja arhiiwmaterjali kogumine ja registreerimine üle terwe kodumaa. Selleks saadetakse igal suwel wälja stipendiaate.

Selts ei suuda rahaliselt neid ülesandeid omal jõul läbi wiia. Selleks palub selts riigilt eelarwe puudujäägi katteks 487.786 mrk. toetust.

Õpetatud E. Selts tahab jatkata bibliograafilise aruande wälja andmist, mis maksma läheks umbes 120.000 mrk. Selts on igal aastal riigilt toetust saanud. 1926. a. palub selts 150.000 mrk., et algatatud tööd endiselt jatkata.

Nagu sellest näha, on organisatsioonid tulewal aastal aineliselt kaunis raskes seisukorras. Tööd on ette wõetud ja ootawad lõpule wiimist. Töökawadest selgub, et töötatakse wäga suurtel tööaladel, mis nõuab mitmeaastast püsiwat tööd. Siin ei wõi ühtegi aastat kasutamata mööda lasta minna.

Uus rahwuswaheline kirjawiis.

Rahwasteliidu poolt esitatud.

Üks suurematest rahwuswahelistest pahedest siin ilmas on kahtlemata ühise kirja- ja könekeele puudus. Seni on terwe ilma kohta loeteldud ligi 4000 üksikut keelt. See oleks higla leegion. Peab juba seegi suurwaim olema, kes tahaks ainult nende üksikute keelte nimet. meeles pidada ja see oleks kõik 4000 nimetust. On küll üksikuid isikuid, kes waldab korraga 20—30 keelt, kuid see oleks ainult tüki keelte meres.

On tehtud isegi ühise kunstkeele loomise katseid, kuid neil pole seni olnud kuigi suurt praktilist edu. Wiimasel ajal on tihti räägitud esperantost.

Esperantistid ise on kindlas weendumuses, et esperanto saawat lähemas tulewikus rahwuswaheliseks ilmakeeles. See olewat kerge ära õppida ja ei põhjenewat ühelgi rahwuslikul keelel.

Need mõlemad on, tahaks öelda, liig naiiwid diletantlikud eelarwamised. Kerge ta ju on; grammatika on wõimalikult lihtne; sõnawaraks on walitud kõige lihtsamad sõnad, kuid need on walitud peaasjalikult ainult Indo-Euroopa, ja eriti romaani-germaani, keelkonnast! Peale Indo-Euroopa keelte on ju ilmas weel sadasid teisi keelkondi, igaüks oma eri konstruktsioonidega, millistega esperantos pole sugugi arwestatud. Tunneb keegi enam-wähem korralikult tähtsamaid Euroopa kultuurkeeli: Ladina, Prantsuse, Inglise, Saksa, Hispaania ja Wene keelt, siis wõib ta ka esperanto keele mõne tunniga niiwõrd selgeks õppida et saab rahuloldawalt lugeda esperantokeelseid tekste.

Tunneb aga keegi tähtsamaid kultuurkeeli mõnest Indo-Hiina, Hawaiki, wõi Soome-Ugri keelkonnast — siis ei aita nende keelte tundmine teda sugugi ligemale esperantole. Esperanto leksikon, grammatika ja diktsioon on neile sama raske kui iga teine wõõras keel.

Esperanto on seni jäänud ja jääb seda nähtawasti a tulewikus ainult asjaarmastajate ajawiteks, l'art pour l'art, nagu seda on margikorjamine ja palju muid igasuguseid kollektsioonide kogumisi.

Rahwuslistest kirjawiisidest.

Peale keelte teeb weel raskusi ühtlase rahwuswahelise kirjawiisi puudumine. Üks ja sama häälik transskribeeritakse (kirjutatakse) eri keltes, eri tähtedega ja eriliste tähekombinatsioonidega.

Peale rahwuslikkude kirjawiiside on olemas weel täpne teaduslik foneetiline transskriptsioon, mida tarwitatakse keeleteadlaste poolt häälikute täpseks ülesmärkimiseks.

Nüüd on rahwasteliit kõlanud ka ühise kirjawiisi puudumist lahendama. 10. märtsil s. a. on rahwasteliit kõigile riikidele saatnud Rumeenia esitaja parun Gustave Bedeus'e poolt koostatud uue rahwuswahelise kirjawiisi projekti, mis pretendeerib rahwuswaheliseks ühiseks kirjawiisiks. On konstrueeritud uus tähestik, milles kõik tähed on ainult ühetulbalised ja nad on kas hoopis ilma igasuguste lisajoonteta wertikaal tulbad, wõi on neil alumistes ja ülemistes otstes weel ümardused. Ka numbrid ja kirja wahemärgid on selle süsteemi peale üle wiidud. Kokku oleks üksikuid joonistuslisel erinewaid kirjatähti ainult 16. Kuid häälikuid on keeltes palju rohkem Eri häälikute märkimiseks tarwitab siis uus parun Bedeus'e ühetulbaline kirjawiis mitmesugust tulpade pikkust ja seisandit. Nõttuseks n eraldub dest ainult selles, et d tulp on päris wertikaalne, kuid n:i tulp on pahemale poole pisut wiltu. Senisel Ladina-Gooti kirjawiisil on ainult kolm tähtede kõrgust, näit. ühekordse kõrgusega suurem hulk wäikseid tähti nagu a, o, e, m, k, jne.; kahekordse kõrgusega suurem hulk suuri kirjatähti ja ka osa wäikseid tähti n.it. H, W, h, k, l, g, b, jne.; wäike osa tähti on ka kolmekordse kõrgusega, G, J. s.

Parun Gustave Bedeus'e kirjawiisis on aga kuus kõrgust, ja kõrgused on seal eriti tähtsad Ladina tähtedega wõtme ka kõik tähed kirjutada ühepikkusteng, ja see ei tekita weel mingisuguseid segadusi, kuid Bedeus'e kirjawiisi juures peab piinliku hoolega kõigist kuuest kõrgusest kinni pidama, sarnati kui üksikute tulpade wertikaal wõi kaldseisakust. Nii tähendab märk: esimeses kõrgusel komat, teisel kooloni, kolmandal semikooloni, neljandal punkti, wiiendal hüüdmärki ja kuuendal küsimusmärki. Keks wõimast on weidi langatud (wiltu). Kui seisab märk üksikult kusagil walgel paberil, siis tunneme temast ainult, et ta on kirja wahemärk.

Parun Bedeus'e poolt kaasalisatud seletuse järele wõiwat tema kirjawiisi juures 50 protsent aega wõita, kuid seegi näib olewat küsitaw. Praeguse Ladina kirjawiisi juures tuleb eõhku panna peaasjalikult tähe joonistusele, kuna tema seisand ja kõrgus on rohkem kalligraafilised „maitse asjad." Bedeus'e kirjawiis aga neid „maitse asju" enam ei luba. Sellepärast on ta weelgi keerulisem ja joonistuselt täpsem kui mõni Joh. Kurriku kiirkiri, rääkimata Ladina kirjatähtest.

Eestis on asutud Bedeus'e kirjawiisi suhtes eitawale seisukohale.

Hiljuti oli asi arutusel Emakeele seltsis, kus tunnistati soowitawaks ühise rahwuswahelise kirjawiisi loomine, mille tähestik oleks ühine kõigile kultuurkeeltele. Selle tähestik peaks selle juures olema märkide wälimuselt wõimalikult wähe erinew praegusest Ladina alfabeedist, kuid küllalt reformeeritud seks, et ta kirjutamisel pakuks maksimaalse aja kokuhoiu.

Kes soowib kuulsaks saada,

see omandab o.-ü. Draamateatri rahalise loterii tähe, millega

üks miljon marka

wõidab. Tähtesid on weel saadawal. —

Estoking
Tallinn

Paremad ja pidawamad jalanõud.

Tartu ladu: Suurturg 10.

Wiimase nõude täitmiseks peaksid kirjamärgid olema wõrdlemisi lihtsad, kuid ühtlasi wõimalikult selgesti eraldatawad teineteisest. Ei oleks tarwilik, et kõik tähed oleksid ühepostilised, sest nagu näitab parun Bedeus'e kirjawiis, ei wõimalda see alati küllaldast selgust, eraldatawust, ega anna tarwilist aruu lihtsaid ja praktilisi märke; osa märke wõiks olla lihtsamad ja kergemini kirjutatawad kahepostilised tähed.

Tähed olgu ilma punktideta ja aktsentideta et ei tarwitseks sõna kirjutamise ajal tõsta sulge paberilt.

Uue kirjawiisi ortograafia peaks olema kõigis keeltes wõimalikult foneetiline, s. o. kirjutatakse sõna nii nagu häälldatakse. Need oleks eeldused, millisteid peaks täitma rahwuswaheline kirjawiis.

Parun Bedeus'e projekteeritud internatsionaalse kirjawiisi kohta eriti leidis Akad. emakeele selts, et tema positiiwseiks külgeteks on tema tähtmärkide maksimaalne lihtsus ja et sõnade ja osalt ka nendega ühenduses olewad kirja wahemärgid on kirjutatawad ilma sule tõstmata paberilt.

Kuid mainitud kirjawiisi negatiiwsed küljed kaaluwad positiiwsed kaugelt üle. Paljud tähtmärgid on üksteisele liiga sarnased ja selle tõttu lugemisel raskesti eraldatawad näit. tähed häälikute a, b, d, l, o, u, m, n, g(ng), o(ng) tarwis ja palju teisi.

Töötatud 50 protsendiline ajawõit uue kirjawiisi juures muutub küsitawaks. Tähtede foneetiline jaotus on korratu ja paljud nähtused ei wasta häälikfüsioloogilistele tõsioludele. Ka on häälikute pikkuse märkimiseks ainult kaks wõimalust, kuna näit. Eesti keeles oleks häälikute kolmesugune pikkuste märkimine hädatarwilik.

Kõiki neid puudusi läbi arutanud, tuli Emakeele Selts otsusele, et parun Bedeus'e kirjawiis ei ole kohane rahwuswaheliseks kirjawiisiks.

Imelikuna näib, miks ei annud rahwasteliit seda enne laialisaatmist mõnele asjatundjale läbivaatamiseks.

A. Tiitsmaa.

Ülikool.

Ülikooli lõpetasid.

Sigrid Narbutt — filosoofia teaduskonnas Germaani filoloogia alal ja Bernhard Tiismann — metsateadlase diploomiga.

Teaduslisel otstarbel wäljamaale

komandeeritakse: prof. J. Kõpp — Soome, eradotsent W. Wadi — Saksamaale ja Austriasse, lektor E. Viranyi — Prantsusmaale ja Rumeeniasse, prof. J. Uluots — Rootsi- ja Daanimaale, dotsent N. Rootsi — Austriasse ja Saksamaale, prof. A. Rõmmik — Inglismaale ja Daanimaale, prof. J. Mägi — Lätimaale, assistent E. Kilkson — Saksamaale, prof. J. Piiper — Inglismaale, Dr. U. Karell — Saksamaale ja Austriasse, Dr. A. Pobol — Saksamaale, Dr. Erlemann — Saksamaale ja Austriasse, Dotsent R. Mark — Inglismaale, prof. W. Schmied-Kowarzik — Wiini ja Berliini, lektor Dr. W. E. Peters — Saksamaale, Lätisse, Soome ja Skandinaawiasse.

Pädagoogilise stipendiumi

saajateks on haridusministeerium kinnitanud stud. J. Elson'i ja K. Puusepp'a. Ühekordne abiraha määrati stud. L. Ots'ale, E. Raudfeldt'ile, Aug. Meissaar,ile.

Prof. Dr. A. M. Tallgrèn

on ülikooli poolt palutud sügissemestri alguses ja lõpus arheoloogia töid korraldama.

Teatawasti lõpeb praeguse arheoloogia professoril, Dr. B. Nerman'il, kes nõus oli Tartu kaheks aastaks jääma, juba käesolewal suwel tähtaeg.

Kuna prof. Tallgrèn Helsingis ametis, on ta ometi walmis ajuti Tartu tulema, nimelt juba semestri algusel mõneks nädalaks ettelugemisi ja seminari pidama ja semestri lõpul eksame korraldama.

Õppeasutuste juhatajate asetäitjateks

on kinnitatud assistent A. Mieler — gegraafia kabinetti ja assistent K. Duhmberg — mineraloogia kabinetti.

Uued organisatsioonid.

Ülikooli walitsuse poolt registreeriti neil päewil „Kristliku naisüliõpilaste ühingu" ja Saksa üliõpilaste seltsi „Verein deutscher Studenten" põhikirjad.

Tähetorni aj. abijõudeks

tulewaks semestriks on edasi kinnitatud senised abijõud R. Liviländer ja P. Simberg.

Stip. J. Mägiste

peab 1925. a. 2. p. a. loenguid harjutustega Läänemere-Soome keelte alal 2 t. näd. — teaduskonna ülesandel.

Eksamineerima on palutud sügisel prof. L. Kettunen'i, kes selleks oma nõusoleku on juba awaldanud.

Dr. phil. nat. August Paris

on ülikooli nõukogu poolt walitud ja haridusministeeriumi poolt kinnitatud füüsikalise keemia õppetoolile dotsendi k. t. kaheks aastaks.

Hra A. Paris on sündinud 10. weebr. 1888. a. Tartu maakonnas, Luke wallas. Keskhariduse omandas Tartu klassil. gümnaasiumis, mille lõpetamise järele 1908. a. Tartu ülikoolis keemiat hakkas õppima.

Peale oma stuudiumi lõpetamisi töötas ta Moskwas B. K. Ferreini keemiawabrikus keemikuna, ning 1920. a. peale on ta Tartu ülikoolis ametis olnud.

Stipendiaatideks on kinnitatud:

stud. med. vet. J. Tehwer — Pärnu maakonna — ja stud. med. vet. A. Haak ja stud. agr. A. Ruderström — Lääne maakonna stipendiumi saajaks.

Halb, walesti kokkuseatud saapakreem on halwem kui üldse mingisugune, sest ta rikub nahka.

Nõudke järeljätmatalt

„Viking"

saapakreemi ja ärge wõtke ühtki teist. —

Wiletsad korteriolud.

Kõige rohkem kannatawad lapsed. Rahiit.

Emade ja rinnalaste nõuande punkti arst K. Sinka on kogunud andmeid rahiidiliste laste üle, mille juures on selgunud huwitawaid ühsikasju korteriolude kohta.

Nõuandepunkti poolt läbiwaadatud laste hulgas leidus rahiidilisi 711 ehk 68,4 prots..

Aastaseid lapsi oli 656, rahiidilisi nende seas 489 ehk 74,5 prots; 1—2 a. wanuseid oli 384 ja rahiiti nende seas 222 juhtumisel ehk 57,8 prots. 347 last ehk 33 prots. põdes rahiiti kergel kujul; 242 ehk 23 prots. raskemal kujul, 110 ehk 11 prots. raskel ja 12 last ehk 1,1 prots. wäga raskel kujul.

Kokkuwõetult wõiks ütelda, et kergemal kujul põdesid rahiiti läbiwaadatud 1040 lapsest 589 ehk 56 prots., raskemal kujul — 122 ehk 12 prots. Kümnel lapsel sajast on seega rahiit raskemal kujul. Kõige sagedam on rahiit Tartus elu esimesel poolaastal, kus ta tõuseb kuni 80—90 prots. Esimese eluaasta lõpuks langeb rahiidi protsent 63-ni. Teisel eluaastal kõigub rahiidi sagedus 50—60 prots. ümber, nii et siin iga teine laps peab kandma rahiidi märke. Rahiit tuleb meie oludes juba õige wara ilmsiks: kahe kuu wanuste laste seas leidus rahiiti 48 prots., kolme kuu wanuste seas juba 80 prots. ümber. Wiimane asjaolu näitab kuiwõrd tähtis on laste arstlise järelwalwe alla wõtmine juba esimestes elukuudes. Warase rawitsemisega wõib märgatawal wiisil haiguse edaspidist arenemist waos hoida ning takistada haiguse suuremat lewinemist.

Käsikäes andmete korjamisega rahiidiliste laste kohta koguti andmeid punkti hoolealuste üldiste korteriolude kohta, et selgusele jõuda, kuiwõrd wiimased rahiidi tekitamises kaasa mõjuda wõiwad.

Korterioludesse puutuwaid andmeid koguti 850 perekonna resp. 850 korteri kohta. Kokku on elanikke waadeldawates korterites 3707, mis 7,1 prots. Tartu linna elanikkudest wälja teeb, kui üldarwuna wõtta 52.000. Alla 2 aasta wan. lapsi on nende 3707 inimese hulgas 902 ehk 24 prots. 850 perekonda elawad 1—6-toalistes korterites järgmiselt:

Ühetoalistes 534 perekonda ehk 62,8 prots., kahetoalistes 226 perek. ehk 26,5 prots., kolmetoalistes 66 perek. ehk 6,5 prots., neljatoalistes 20 perek. ehk 2,3 prots., wiietoalistes 11 perek. ehk 1,2 prots. ja kuuetoalistes 3 perekonda ehk 0,3 prots.

Kaks kolmandikku perekondi elab ühetoalistes jaüks kolmandik 2—3-toalistes korterites. Keldrikorterid on 40 ehk 4,7 prots. Suurem osa korteritest on õieti ütelda köögid, mida inimesed eluruumina tarwitawad: nad on warustatud pliidiga ning wäga tihti puudub neil õhuaken, mille kaudu wõimalik oleks eluruumi õhu puhastamine.

760-st 1—2-toalisest korterist sünnib toidu keetmine 583 korteris, mis 76,7 prots. wälja teeb, kuna ainult elamiseks tarwitatawad on 177 korterit.

Mis puutub elamistihedusse, siis leidus ühetoaliste korterite seas 26 sarnast, kus elas 7 inimest, 13 kort. 8 elanikuga, 10 korterit 9 elanikuga ja ühel juhtumisel oli ühe toa elanikkude arw 20 ümber. Kõige tõsisem on seisukord ühetoalistes korterites, kus 4,2 hinge toa, seega 0,23 tuba hinge kohta tuleb. Kui arwesse wõtta nende korterite puudulikku õhutatawust, wäikest õhuruumi, wõib mõista, kui terwishoiuwastased on elutingimised sarnases elamistiheduse juures. Kõige rohkem läbiwaadatutest lastest elab seal, kus elamistingimised kõige raskemad — nimelt — ühetoalistes korterites 569 last; kahetoalistes elab 240 last. Rahiidi sagedus kõigub siin 70—72 prots. ümber. Käsit. sotsiaalolude illustreerimiseks olgu siia juure lisatud, et terwishoidline algnõue, et igal inimesel oma magamisase oleks, ei leia aset suuremas osas läbiwaadatud perekondades. 4 perekonnas ei ole üldse mingit alalist woodit wõi aset — magatakse põrandal. Igal inimesel on oma woodi 2-liikm. perekondades 22 prots., 3-liikm. perek. 23 prots., 4-liikm. 13 prots. ja 5-liikm. perekondades 9 prots. juht. 2-liikm. perekondades magab laps ema juures 78 prots. juhusel.

Pimedates ja põhja poole pöördud korterites on rahiidi sagedus ja raskus õige kõrge. Pimedates korterites elab 241 last, kellest 80 prots. rahiidilised (17 prots. raskel kujul), põhja poole pöördud kort. elab 235 last, kelle hulgas samuti 80 prots. rahiidilisi (17 prots. raskel kujul). Walgetes, päiksepaistelistes korterites on rahiidi sagedus palju wäiksem: 65 prots., raskemaid juhuseid 7—11 protsendini.

Rahiit oleneb suurel määral ümbrusest, mis omakorda on majanduslikust seisukorrast ärarippuw. Ülaltoodud andmed peegeldawad osa neid raskeid tingimusi, milles peab olema meie linna kehwem kiht, kes peaasjalikult nõuandekoha tarwitaja on. Et neil tingimusil eriti laste terwisline seisukord kannatab, näitab asjaolu, et meil nii palju nõrga konstitutsiooniga lapsi — rahiitikuid on. Wiimaste terwislise käekäigu parandamine oleks lahtise hoolekande üks aktuaalsematest ülesanneteſt.

Hele ehatäht läheb looja selle õnnetaewas,

kes ei ole õigel ajal omandanud o.-ü. Draamateatri loositähte, millega **ühe miljoni wõidab.** Katsuge weel igaüks wähemalt wiimasel päewal õnne! Tähed saadawal peamüügikohtades.

Kohus.

Teeröõwlid Petserimaal.

Mõni päew enne jõulu 1922. aastal sõitsid Grigori ja Nadeschda Palkinid ning Wassili Kornilow Petseri linnast oma koju Irboska walda. Enne Salesje külani jõudmist sõitsid neist mööda tSepan Orlow ja Jwan Fedotow. Mööda jõudes pidasid nad oma hobuse kinni ja Fedotow astus Grigori Palkini juure, wõttis sellel rinnust kinni ja nõudis 500 marka, mille peale Palkin wastas, et temal raha ei ole. Siis tõmbas Fedotow noa wälja ja lõi Palkini hobusele sellega 8 haawa. Peale selle läks ta Palkini koormal olewate kottide juure ja hakkas noaga kottidesse torkima, ja kui Grigori Palkin teda takistada tahtis, lõi Fedotow temale noaga kätte, mis peale Grigori ja Nadeschda Palkinid ja Kornilow, kes tagapool enese hobuse juures oli, koormate juurest ära põllule jooksid. Siis tuli koormate juure Orlow, ja sel ajal, kui koormaomanikud Fedotowi ähwarduste peale läheneda ei julgenud, wõttis koormatelt mitmesugust kraami: paherossje, worste, panne, rätikuid ja uuud kaupa ning wiis oma ree peale.

Wastutusele wõetud Orlow ja Fedotow ennast süüdi ei tunnistanud ja seletasid, et olnud nimetatud päewal Petserist koju sõites niiwõrd purjus, et midagi ei mäletawat.

Tartu-Wõru rahukogu mõistis „Jwan Gawriili p. Fedotowi, 19 a. wana, 4 aastaks ja Stepan Nikolai p. Orlowi, 34 a. wana, 6 aastaks sunnitööle.

Sama otsuse kinnitas ka kohtupalat.

Kohtupalati otsuse peale andis Fedotowi kaitsja riigikohtule kassatsiooni-kaebuse, kus seletab, et jõuka Petseri maakonnawalitsuse liikme Fedotowi 18-aastane poeg pummeldas sündmuse päewal oma töölisega Orlowiga seltsis ja oli täitsa joobnud, mispärast ei wõi arwata, et siin ettekawatsetud rööwimine oli, nagu seda rahukogu ja kohtupalat leidis.

Riigikohus otsustas kohtupalati otsuse selles asjas tühistada ja asja anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Wallasekretär riigiraha omandajana.

1923. a. septembrikuul selgus Salla wallawalitsuse rewideerimisel, et walla sekretär Dawidoff asjaajamisel on riigi raha kõrwaldanud. Nii oli ta maasoowijatelt tempelmargita palwekirju ühes 20-margalise juuremaksuga wastu wõtnud, lubades tempelmargid hiljem peale panna, kusjuures juba sekretäri abi märkuse palwekirjadele tegi, et tempelmaks makstud. Kuid kuni rewideerimise päewani ei olnud tempelmarke peale pandud. Peale selle oli Dawidoff weel mitmed walla arwele tulewad summad omandanud ja tasus need ära alles siis, kui kuritegu awalikuks tuli. Kõrwaldatud summad ulatasid kogusummas ligi 10.000 margani.

Rakwere-Paide rahukogu mõistis Aleksander Dawidoffi 1½ a. wangiroodu, ühes õiguste kitsendamisega ja 13.789 marka rahatrahwi.

Rahukogu otsuse kinnitas kohtupalat, kuid riigikohus otsustas asja kohtupalatile uueks läbiwaatamiseks teises koosseisus tagasi saata.

„Auras" ära.

Läinud aastal selgus, et endine Kallaste politsei-raiooniülem Johannes Zirk oli Kallaste alewis kellegi Saare juurest läbiotsimisel ühe pudeli piiritusega ja kaks pudelikest wiina asitõendustena ära wõtnud. Ärawõetud piiritust ja wiina ei saatnud ta aga oma otsekohesele ülemusele edasi ega annud neid ka üle teenistuses järeltulejale. Samuti pole ta seniajani nende wäärtust ära tasunud. Zirk ise seletas, et annud pudelid kellegi teise kätte ja see pidanud need üle andma.

Asi ulatas lõpuks rahukogusse ja wiimane mõistis Zirki, kes ise kohtu ette ei olnud ilmunudki, tagaselja kolmeks kuuks wangi.

Jga pereisa ja pereema muretseb

omale ja igale perekonna liikmele o.-ü. Draamateatri rahalise loterii pileti ja wõidab kindlasti, sest wõitude arw on ennenägemata suur — kokku 2000. Katsuge õnne!

Lihawarguse eest wangiroodu.

5. weebruaril s. a. warastati Tartus, Raatuse tän. elutsewal Peeter Jänesel tema lukustatud sahwrist 6 puuda soolatud sealiha 9000 marga wäärtuses.

Juurdlusel selgus, et warguse toime on pannud Ernst Sarak, kelle juurest läbiotsimisel warastatud liha kätte saadi. Saraki naine, Helene Sarak salgas mehe teguwiisi ja seletas, et liha turult ostetud on.

Rahukogu mõistis Ernst-Eduard Kaarli p. Sarak'i, 48 a. wana, 1 aastaks wangiroodu ühes kõigi iseäraliste õiguste ja eesõiguste ärawõtmisega.

Helene Sarak'i süüdistust warastatud kraami warjamises ja wastuwõtmises ei saadud kindlaks teha ja ta mõisteti õigeks. L.

Haawa löömine pidul.

29. detsembril 1923. a. peeti Wõisiku wallas „Elli" talus pidu. Peo ajal tuli Feodor Orr teisest toast kööki ja lõi seal teistega juttu westwat Taresaart pussnoaga. Nuga sattus kubeme kohta kõhtu ja tekkinud haaw oli elukardetaw.

Wastutusele wõetud Orr ennast haawamises süüdi ei tunnistanud ja seletas, et ta sellest loost midagi ei tea.

Wiljandi-Pärnu rahukogu mõistis Feodor Jüri p. Orri 1½ aastaks wangiroodu ühes mõnesuguste õiguste kitsendusega. Peale selle otsustati süüdimõistetult Taresaare kasuks ühekordselt 4250 marka ja eluaegset ülespidamist 525 marka kuus wälja nõuda. Selle otsuse kinnitas ka kohtupalat.

Riigikohus aga tühistas kohtupalati otsuse ja saatis asja uueks läbiwaatamiseks samale kohtule teises koosseisus tagasi.

Alkoholitarwitamise tagajärjed.

21. septembril l. a. peeti Ahja wallamaja juures pidu. Pidule sõitsid ühel wankril muuseas ka keegi Rihm ja Rattik. Tuju tõstmiseks napsutati õige rohkesti. Napsutamise tagajärjel „wäsis" Rihm ära ja läks wälja wankrile puhkama. Samal ajal wõttis pidusaalis wiibiw noormees Rattik oma sõbra musta nokaga mütsi ja läks wälja Rihma wankri juure, päästis selle hobuse lahti ja ajas hobuse tee peale. Mõnisada sammu lähtekohast eemal ärkas „puhkaja" wankris üles ja küsis, kuhu sõidetakse. Selle peale aga haaras hobustajaw noormees küsijal hõbeuurist kinni ja tõmbas selle tasku küljest lahti. Saaki kätte saades hüppas noormees wankrilt maha ja kadus.

Loost teatas kahjusaaja otsekohe wallamajas wiibiwale politsei-raiooniülemale, kes Rattik'u üle kuulas, teda läbi otsis ja selle kohta protokolli kokku seadis. Rattik ennast uuri riisumises süüdi ei tunnistanud. Läbiotsimisel ei leitud ka tema juurest uuri.

19 skp. tuli see asi Tartu-Wõru rahukogus arutusele. Süüalune end uuri riisumises süüdi ei tunnistanud ja seletas, et terwest sellest loost midagi ei tea. Kahjukannataja aga tundis süüaluses kindlasti riisuja ära hääle, näo ja mütsi järele.

Kohus mõistis Eduard Rattiku, 22 a. wana, 3 aastaks wangiroodu ühes õiguste kitsendusega. Süüdimõistetu wõeti kohtusaalis wahialla.

Kulukas ja tülikas „äri".

Läinud aasta augustikuul toimetas Ahja walla politsei raiooni-ülem samas wallas „Kütti" talu maa peal asuwa Saagi juures läbiotsimist warastatud asjade leidmise otstarbel. Läbiotsimisel leiti pööningult koti sisse peidetult kuus mitmesugust toru ja üks auguga paja kaan.

Eeluurimisel selgus, et Saagi pool olewat puskarit joodud ja et Saag ise olewat kellegile seletanud, et tema puskarit pruuliwat. Asjatundja poolt waadati läbiotsimisel leitud asjad üle, kelle arwates need harilikud kodused wiinaajamise abinõud olewat.

Wastutusele wõetud Kristjan Saag, 40 a. wana, seletas, et tema wiina kunagi pole ajanud, riistad leidnud ta metsast.

Tartu-Wõru rahukogu mõistis Saagi neljaks kuuks wangi, ühtlasi teda sajatuhande margalise rahatrahwiga ehk maksujõuetusel kolmekuulise arestiga karistades.

Kosilane Wenemaalt.

Keegi Nikolai W. sai juba mõnda aega tagasi kellegi Worbuse wallas elutsewa naisterahwa O. T-ga tuttawaks, missugune tutwus lähedaks sõpruseks muutus ja nii kaugele läks, et mees naisterahwast enesele abikaasaks lubas wõtta. Isegi juba pulma riie toodi linna wärwimisele, kuid peigmees wõttis O. T. päralt olewa riide wärwikojast wälja ega annud seda O. T-le tagasi. Selgus, et N. W., pärit Wenemaalt, juba naisemees on, ja pulmad jäid muidugi pidamata. Pruut andis aga peigmehe wõõra wara omandamise pärast kohtusse.

Asi oli 19. skp. 8. jaosk. rahukohtuniku juures arutusel, kus kaebealune ise üles t[illegible]as, et riie tema käes on ja ta seda siis tagasi [illegible]ab, kui temale O. T. peale kulutatud raha 8000 marka ära tasutakse. Rahukohtunik mõistis peigmehe wõõra wara omandamise eest 8 kuuks wangi. —U.

Rutake! Rutake! Rutake!

O.-ü. Draamateatri rahaline loterii loosimine järgneb 24. mail. Ärgu jätku keegi oma õnne katsumast tähe omandamisega.

Peawõit on üks miljon marka.

Riiakas juut.

21. aprillil s. a. tahtis keegi Fortuuna tän. elutsew K. oma naisega koju minna, kusjuures ukse peal teda M. Zeitlin, rahwuse poolest juut, rusikaga näkku lõi, nõnda et weri ninast wälja tuli. Asja kohta tehti protokoll.

Kohus mõistis M. Zeitlini, kes kohtusse ilmunud ei olnud, küll aga ühe tunnistaja juures käinud palumas, et see tema peale ei tunnistaks, 1 kuuks aresti. —U.

Kambja kakeluse tagatipp.

Jaanipäewal läinud aastal juhtus Kambja postkontori ees peale surnuaiapüha tüli, mis kakeluseks muutus ja mille juures kellegile F. S.-le, rahwuse poolest wenelane, nii raskesti kiwiga pähe lööfi, et ta meelemärkuse kaotas. Politsei juurdlusega tehti kindlaks, et lööja oli keegi Aug. Jans ja tüli algataja Karl Trossak. Asjale anti kohtulik käik.

20. skp. oli asi 5. jaosk. rahukohtuniku juures arutusel, kus A. J. oma süüdi eitas. Tunnistajate läbi tehti aga tema süü kindlaks ja kohus karistas teda 4-kuulise wangistusega, kuna K. T.-d karistati awalikus kohas tülitõstmise eest 2-nädalase arestiga.

Läti baptistid Tartus.

Nende Riia jutlustajate seminari külaskäigu puhul Tartus 22. ja 23. mail korraldatakse

pidulikud jumalateenistused

Tartu baptisti kirikus, Aleksandri tän. nr. 26, reede õhtul kell 8, laupäewa õhtul kell 7.

Kõnelewad: Dr. Frey, õpet. Reis, Libawi linnapea Rimbeneek ja seminaristid Eesti, Läti ja Saksa keeles.

Laulab Riia seminari koor.

Sissepääs laululehtega waba hinna eest. Alammäär 15 m.

Igaüks tere tulemast!

Wäike-Maarja põllumeeste seltsi korraldusel peetakse 5. ja 6. septembril 1925. a. W.-Maarja näituse aias

Wirumaakondline põllumajanduse näitus

ära. Põllumehed ja tööstturid walmistage aegsasti näituse wastu. Lähemaid teateid annab W.-Maarja seltsimajas asjaajajalt.

Oksjon.

Reedel, 22. mail kell 3 p. l. müüakse Rüütli tän. nr. 1. kino „Athena" all, ilusaid laste suwe saapaid ja kingi oksjoni teel ära.

Tehakse kõiksugu

maalritöid,

nagu: autode ja wankrite lakeerimine, majade wärwimine ja korterite remonteerimine. Hinnad odawad. Töö eest täielik wastutus. Maalermeister P. Wint — Kiwi tän. nr. 11.

Tartu gaasitõrwa 320 marka puud ühes koduwiimisega, Petseri männijuure tõrwa, Rootsi kiwisõe tõrwa, Rootsi katusepappi 1×10 meetrit, katusepappi 1×13 ark., kriidijahu, ruberoidi, pilliroogu ja wärnitsat

Joh. Huik, Holmi uul. 5. Tel. 553.

Politsei käsk,

et kõik ärid peawad kl. 5 suletud olema,

sellepärast rutake kõik ostma paberikärisse „Kodumaa", Aleksandri tän. nr. 9, telef. 787. Pühiks: konfette, illuaternaid, serpentiine, girlande jne.

Tartu Ühispank

Rüütli tän. 4, telef. 141.

Wõtab raha hoiule,

makstes kõrgendatud protsenti,

annab laenusid wälja

ja toimetab kõiksugu panga operatsioone.

Juhatus.

Tallinna linna koolliwalitsus teatab, et linna naiskutsekooli

wõetakse uusi õpilasi 1925/26. õppeaastaks wastu: 1) majapidamise, 2) pesuwalmistamise, 3) riidewalmistamise ja 4) kangakudumise osakondadesse. Palwekirjad tulewad kooli kantseleisse, Tui tän. nr. 12 ära anda kuni 12. juunini kella 5 p. l., ära tähendades, missugusesse osakonda sisse astuda soowitakse ning juure lisades: 1) sündimise tunnistus ja lühikene elulookirjeldus, 2) haridustunnistus, 3) rõugepanemise tunnistus ja 4) tunnistus arstilt, et paluja külgehakkawaid haigust ei põe ja terwis lubab teda naiskutsekoolis õppida. Kui sisse astuda soowijaid rohkem kui wabu kohti, siis korraldatakse wõistluseksamid 13. juunil.

Koolliwalitsus.

Saeweski töölisi

hea palga eest ja pikema aja peale tarwitab „Metsatööstus J. Tamm & B. Kuus."

On tarwis weel 2 kaatri juhti, kes ka saagisid wahetada oskawad. Palun kohe ilmuda.

Järele küsida: Walk, Riia tn. 10; tel. 88.

Aadress: Walga kaudu, Mõniste jaam, Saru saeweski.

18. V. 1925. a. B. Kuus.

Nõudke ainult kollase karbiga

wõistlemata kõrges headuses Baltiski

Rudolf Andersoni karbikilu.

Jällemüüjatele wabriku hinnaga.

Tartus, Kaubahoowis nr. 37,

A. Kuuse koloniaal- ja tubakakauplus.

Riigi sugutäkud

seisawad paaritamiseks:

1)	Kastre riigimõisas	„Hans"	Roadsteri tõugu, paaritusraha	1050	marka.
2)	„ „	„Mawr"	„ „ „	650	„
3)	„ „	„Veighton Squier"	Roadsteri t., p.-raha	650	„
4)	Alatskiwi riigim.	„Omar"	Roadsteri tõugu, paaritusraha	650	„
5)	„ „	„Harry"	„ „ „	650	„
6)	Torma riigimõisas	„Debent"	„ „ „	760	„
7)	„ „	„Jim"	Eesti tõugu, paaritusraha	760	„
8)	Kurema riigimõisas	„Davus"	Roadsteri tõugu, paaritusraha	750	„

Märgitud hobuste paaritamise maks on 20% odawam. Paaritustunnistused antakse kohe wälja.

Kastre riigimõisa walitsus.

Tartu linnawalitsus teatab seega, et kaubandusministeeriumi Proowikoja poolt korraldatakse Tartus, Aleksandri tän. 24, 22. juunist kuni 17. juulini s. a.

kaalude ja mõõtude tembeldamine,

kus juures ka kõik enne 1922. a. templiga warustatud kaalud ja mõõdud uuesti tembeldada tulewad.

Alus: Proowikoja kiri nr. 608, 18. maist s. a.

Tartu linnawalitsus.

Raatuse tän. 37.

Soowitan oma töötoas walmistatud hästi wastupidawaid

sandaale,

kõwast presendist kingi, naister. saapaid ja kingi, meester. kamasse, kummiplekke ja parem. saapamääret. Täidan tellimised kiirelt ja korral. Hinnad odawad.

Austusega

D. Rööpman.

Päewalille seemneid

hästi sorteerituid (jämedaid) soowitab jällemüüjatele

K-m. L. Selmanowitsch & Poeg

Tartus, Poe tän. nr. 9, kõnetr. 4-36.

Kes soowib osta 1. klassi

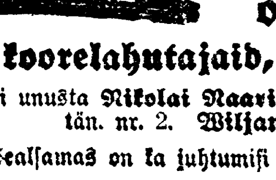

— jalgrattaid —

õmblusmasinaid,

koorelahutajaid, kudumismasinaid,

see ei unusta Nikolai Naaris'e kauplust Tartus, Aleksandri tän. nr. 2. Wiljandis, Kauba tän. nr. 2.

Sealsamas on ka juhtumisi pilutusmasin odawasti müüa.

Kartuli seemet

on müüa Haaslawa wallas, Otsa talus.

Tubaka taimi,

sibula, tomati ja kapsa taimi müüa. Kuu t. 14, k. 4.

Rutulisesti müüa toredad

seina pildid.

Wladimiri tän. nr. 5, krt. 1. Ilmuda kella 12—4 p. l.

Rohu-kauplus

müüa. Sisseseade kohane maa-apteegi jaoks. Peterburi t. 39.

Müüa ühehobuse kummirehwidega

kalesh.

Jõe tän. nr. 3—7.

Tomaadi, sigari-tubaka ja kõiki juurewilja

taimi

on saada kõige odawamini Tähtwere tän. nr. 5, aednik.

Telliskiwe

on saada Kroonuaia tän. 64.

Uue-Saaluse Ühispiimatalituse

meieri walimine

on 4. juulil s. a. kell 2 päewal Wõrus, põllumajanduse inspektori ruumes, Jüri tän. nr. 22. Piimatalitus töötab jõu peal uuemate masinatega (kombineeritud wõimasin ja koorewann). Walimisele ilmugu need, kes eksport wõiwalmistamises wilunud. Sõidukulu ei tasuta.

Juhatus.

Wajatakse Wene keelt rääkijat kesksealist

tüdrukut.

Turu tän. 16, krt. 26, hoowis. Tulla peale kella 9.

Tarwitan täielikku wäljaõppinud

pealisnaha tegijat.

Soowitaw kui kohal. keeled tunneks. Kaubahoow 34.

Pühapäewal, 24. mail s. a. kell 12 annab Kunila Turbaühisus, Puurmani mõisas, Piimaühisuse ruumes, 100 kub. sülla

turbalõikuse

wähempakkumisel wälja.

Juhatus.

Lille- ja kapsataimi

waraseid, odawasti müüa. Walik mitmekesine, taimed lopsakad.

Karlowa tän. 92.

A. Fuchs'i aiaäri.

Tahwelklawer

on müüa Aleksandri tän. 61, krt. 3.

Müüa

saarepuust raamatukapp, kiiktool ja wäike naisterahwa kirjutuslaud. Uus Kastani tän. nr. 24, k. 3.

Maja Elwas

müüa ühes kõrwal. hoonetega. Krunt 1 wakam. Teat. Elwas, Riia maantee, Oja.

Wälislepingu ja seaduse wahekord meie õiguskorras.

II

Ükski seadus ei tohi olla wastolus wälislepinguga. Sellest põhimõttest wälja minnes peab tunnistama, et wälisleping peab oma maksmahakkamise silmapilgust peale muutma kõik waremalt antud seadused, mis temaga kokkukõlas ei ole. See seisukoht kutsus waremalt esile õige elawaid waielusi, sest arwati, et riigi täiswolilised esitajad ei saa ja ei tohi lepingut sõlmida ja alla kirjutada, kui ta ei ole kooskõlas makswate seadustega. Kuid praegusel ajal on see waade kaotanud suuresti oma poolehoiu ja on maksma jäänud waid põhiseaduse suhtes. Nõudmine, et sõlmitaw leping ei tohi olla wastolus makswa põhiseadusega, on alalhoidunud isegi maades, kus rahwuswaheline õigus tunnustatud makswate seaduste lahutamatu osana.

See seisukoht on oma alusles täiesti õige. Põhiseaduses on koondatud normid, mis oma tähtsuse tõttu on suurema makswusega kui iga teine seadus, ja meil wõiwad olla ainult põhiseadusega kooskõlastatud seadused. Ühtlasi on ka meie walitsus seotud oma tegewuses põhiseadusega ja temal ei ole wõimalust põhiseaduslistest normidest üle astuda. Walitsus ei saa ka oma täiswolilisele esitajale seesugust wolitust anda, et temal wõimalus oleks oma allkirja anda lepingule, kus põhiseadusega wastolus olewad normid leiduwad. Kui aga esitaja siiski seda teeb, siis on ta oma wolikirja piiridest üle astunud ja leping on seega iseenesest mõista makswuseta. Meie põhiseaduse muutmiseks on ette nähtud rahwahääletusline kord ja lepingulisel teel ei saa meie põhiseadust muuta juba sellepärast, et rahwahääletamisele ei kuulu muuseas ka wälisriikidega sõlmitawad lepingud. Sellepärast on meil kõrwaldatud igasugune wähemgi wõimalus seesuguse lepingu sõlmimiseks, mis kitsendaks wõi halwaks riigi põhiõigusi. Ainuke reservatsioon on jäetud par. 2. riigi territooriumi kohta, millise muutmine on wõimalik rahwuswahelise lepinguga.

On wõimalikud weel teistsugused juhused, nimelt, et wälislepingutes sisalduwad normid tunnistatakse samajõulisteks, nagu põhiseaduse omadki. Nii tunnustab Poola liitriikidega wähemusrahwuste õiguste kindlustamise üle sõlmitud lepingus, et selle artiklid hakkawad maksma kui põhiseaduse normid. Olgugi et see leping sõlmiti enne Poola põhiseaduse loomist, on niisugused juhused wõimalikud ka juba kujunenud põhiseadusega maades, kus lepingulised normid hakkawad maksma kui täiendawad normid. Meie põhiseaduse järele olekssid niisugused juhused siiski wõimatud.

Need lepingud, mis otsekoheselt normeeriwad eraisikute ja eraasutuste rahwuswahelisi wahekordi, oma riigikodanikkude ja wäljamaalaste õigusi ja kohustusi nendewahelises läbikäimises ja suhtumistes riigiga, pannakse meil maksma riigikogu poolt seadusena. Kas tohiwad niisugused seadused olla wastolus meil juba makswate seadustega? Wastus wõib siin loomulikult olla ainult jaataw.

Põhiseaduse järele on walitsusel wastuwaidlemata õigus esineda riigikogus uute seaduseelnõudega ja olemasolewate seaduste muutmise ettepanekutega. Sellepärast wõib ta igal ajal esitada riigikogule ka niisuguse wälislepingu, kus sisalduwad makswate seadustega wastolus olewad normid. See oleks sisuliselt uue seaduseelnõu esitamine. Riigikogu juba oma pooldawa wõi eitawa wastusega otsustab wälislepingu ja ühes sellega ka uue õiguskorra saatuse. Kriteeriumiks wõib siin olla ainult otstarb, sest otsustada tuleb küsimus, kas uuelt antaw seadus on parem ja kasulikum, kui eelmine.

Wälisleping astub jõusse kohe peale kinnitamist ja ratifitseerimist. Tema wahekord makswa õiguskorraga wõib olla kolmelaadiline: 1) ta on kooskõlas makswate seadustega; 2) ta loob täiesti uue, seni tundmatu õiguskorra ja 3) ta on wastolus makswate seadustega. Wastawalt sellele on ka tema õiguslised effektid mitmekesised. Esimesel juhtumisel ei ole temal mingit olulist tähtsust, ta ainult teeb waremalt makswa seaduse püsiwamaks ja nõuab tema muutmiseks kas lepingu ülesütlemise wõi rewideerimise teed. Teisel juhtumisel loob ta täiesti uue õiguskorra, astudes nii ütelda tühja koha asemele. See oleks lihtne seaduse täiendamine. Kõige sagedamini aga juhtub, et lepinguga loodawad normid on wastolus waremalt makswa seadusega. Kuna aga wälislepingud meil seadusena maksma pannakse, siis tuleb neis juhustes talitada õigusteaduses üldiselt tuntud põhimõtte järele: hilisem seadus muudab waremalt antud seaduse. Sellepärast astub wälisleping niisugusel juhtumisel otsekoheselt warema seaduse asemele. Oleks soowitaw, kui lepingu kinnitamise seaduses ära tähendataks need normid, mis ratifitseeritud konwentsiooniga muudeti. Üldiselt jääb seega maksma põhimõte: wälislepingu normid wõiwad muuta ja muudawad need seadused, mis lepingulise normiga kooskõlas ei ole.

Wälislepingu ja seaduse ühesugusest õiguslisest jõust järgneb ka ühtlasi see, et meie kohtud peawad oma otsuste tegemisel arwesse wõtma ka wälislepingutes sisalduwaid norme. Kui waidlejad pooled toetuwad wälislepingutele, kui neis ära määratud isikute õigused ja kohustused, kui leping on siseriikliselt maksew seadus, siis on ju iseenesest mõistetaw, et kohtunikud peawad neid arwesse wõtma.

Meie põhiseadus on omaks wõtnud kaunis õige põhimõtte seaduse ja wälislepingu õigusjõulisest wõrdsusest, olgugi et see selgelt wäljendatud ei ole. Idee on sisuliselt täiesti õige ja wastab ühtlasi kõige paremini meie seaduspoliitilistele nõuetele. Kuid tehniliselt ei ole ta küllalt hästi läbi wiidud, seadusandluse tehnika seisukohalt waadates. Wälislepingu seaduseks muutmise protseduur on praegu järgmine. Walitsus sõlmib täiesti iseseiswalt lepingu, ilma et informeeriks sellest riigikogu ja esitab siis wiimasele allakirjutatud lepingu kawa, kus muudatuste tegemine wõimata. Riigikogu peab kolmel lugemisel kawa läbi waatama ja siis otsustama, kas kinnitada wõi mitte. Peale riigikogu kinnitamist ratifitseerib walitsus lepingu rahwuswaheliselt.

Makswate wälislepingute kinnitamise pahed seisawad selles, et riigikogu saab walitsuselt lepingu kawa, millises enam muudatusi teha ei saa wälislepingute erilise iseloomu tõttu. Lepingu sõlmimisest riigikogu osawõtta ei saa, sest wälisminister ei ole kohustatud seletusi andma lepingu sõlmimise käigu üle. Arupärimiste ja küsimuste tee ei ole informatsiooni saamiseks ka küllalt soodne. Ja niisugust muutmata kawa peab riigikogu kolmel lugemisel arutama, mis muidugi ainult formaalseseks kujuneb ja aega wiidab. Nendest pahedest wõiks aga hoiduda, kui riigikogul oleks eelkontrolli õigus lepingu sõlmimise üle. Eelkontrolli wõiks teostada wäliskomisjoni kaudu ehk wast loodud lepingute sõlmimise nõukogu kaudu. Seega seisaks riigikogu alalises ühenduses wälisministriga, wõiks kaudselt oma arwamist awaldada lepingu klauselite kohta weel läbirääkimiste staadiumis, kus wõimalikud weel muudatused, ja saaks walitsuselt kinnitamiseks lepingu, mis küll enam muutmist ei wõimalda, kuid mis riigikogule juba tuttaw. Selle tõttu oleks wõimalik ka hoiduda kolmekordsest aegaraiskawast lugemisest ja asendada seda ühekordse kinnitamisega.

Need lihtsustamised oleks wõimalikud wälislepingute omapärase struktuuri tõttu, kuid nende maksmapanemiseks on tarwilik konwentsiooni ja seaduse eritlemine, ilma milleta wõiwad kõiksugu soowimata sekeldused ette tulla. Olgugi et need lihtsustamised otsekoheselt hädapärased ei ole, oleks nende läbiwiimine siiski sanm olstarbekohasuse poole, millel ka omad head tagajärjed olekssid.

Ks.

Riigikogu esimehe küsimusest.

Riigikogu enamus peab esimehe kohale jäämist tarwilikuks ja ei jaga üksikute rühmade arwamisi ja etteheiteid.

Eile olid riigikogu rühmade esitajad riigikogu esimehe juure läbirääkimistele kutsutud.

Läbirääkimistel tähendati selle peale, et ühe riigikogu rühma häälekandja weergudel on tarwilikuks peetud praegusel ajal üles tõsta riigikogu esimehe lahkumise küsimust põhjusel, et demokraatlik liit olewat lagunenud. Ühtlasi on mõista antud, nagu ei oleks riigikogu esimees küllalt rühmade arwamisi kuulanud ja küllalt kaua püsima jäänud oma kohale.

Selle peale tähendas riigikogu esimees J. Tõnisson, et tema seisukoht selge on ja et ta ei ole sugugi tähelepanemata olnud nende mõtteawalduste wastu, mis tema wastu wälja lastud ning põllum.-kogu ja töörakonna häälekandjate poolt mõista antud.

Pöörati riigikogu rühmade pole, et selgusele jõuda, kas seal jagatakse neid mõtteid, mida mõned rühmade ajalehed Tallinnas awaldanud on. Kui riigikogu rühmade enamus seda oleks jaganud, siis oleks seisukord selge olnud.

Üksikute rühmade wastuolu oli juba alguses teada.

Nüüd sellepärast, et rahwuswabameelsete rühm demokraatlikust liidust lahkunud on oma nelja mehega, ei ole mingit põhjust küsimuse ülestõstmiseks. Pealegi, kui rühmade enamus praeguse walitsuse kokkuseadmisel selgesti seletas, et riigikogu esimehe küsimust ei tule nii kergesti esile kutsuda, waid see peab püsiwam olema ja wäljaspool seisma walitsuse kõikumistest.

Tõusid ju ka suuremaks sotsialistide ühendatud rühmad. Suuremaks, kui demokraatlik liit sel ajal oli, kuid sellegi peale waatamata ei nõutud riigikogu esimehe lahkumist. Niisama ei peaks ka rahwuswabameelsete lahkumine esile kutsuma riigikogu esimehe lahkumist. Liit, kui sarnane tegutseb edasi.

Sieti mõtetu on küsimuse ülestõstmine praegu, kus riigikogul rutuliste ülesannete kallal enne suwe waheaega kibedasti tööd tuleb teha. Küsimuse kaalumine wõiks tulla ju kewadise istangjärgu lõpul ehk sügisese istangjärgu algul.

Nüüd on aga üksikute rühmade ajalehed tarwilikuks arwanud riigikogu esimehele etteheiteid teha, nagu oleks riigikogu esimees sündmatalt omal kohal küllalt palju aega püsinud. Kui seda etteheidet jagama peaks riigikogu enamus, siis ei arwaks tema mitte wõimalikuks praegusel ajal edasi tegutseda, et sellega ennast ja terwet riigikogu piinlikku seisukorda panna. Selleks oli tarwlik küsimust rühmadega selgitada. Riigikogu esimees wõib edasi tegutseda, kui enamus sarnasel seisukohal ei asu.

Nagu läbirääkimistel selgus, ei jaga riigikogu enamus üksikute rühmade arwamisi ja etteheiteid, waid peab tarwilikuks, et riigikogu esimees kohale jääks ja oma ülesandeid täidaks.

Lahkumise küsimust wõidakse arutada edaspidi.

Wastawalt rühmade seisukohale, jatkab riigikogu esimees oma tööd.

Parajal ajal?

Kuidas nimetada niisuguseid etendusi, mida töörakond oma häälekandja kaudu wiimasel ajal armastab kultiweerida? Kas ka poliitika tegemiseks?

Haritud rahwaste juures, ja tahaks ütelda, ka meil on kombeks saanud omi sisemisi asju lahendada omal ajal ja oma keskel. Rahwas, kes haritud rahwa poliitikat ajab, see toimetab ikka nii. Wälisasjades jätetakse omawahelised asjad ja luuakse ühine front. Mitte ainult waenlaste, waid ka sõprade juures. See on siis ühine rahwa kogumulje ja ühine sisemine jõud, mis end awaldab ka wälispidiselt.

Meil on praegu kõrgete külaliste — oma wennasrahwa esitajate wastuwõtmine. Peaks nagu olema üks keel ja meel kõigil. Peab olema sisemiselt ja wäliselt üks rahwas, kes oma wahel ei tülitse, kes korraldab end ühiseks jõuks wennasrahwa juhtide wastuwõtmisel.

Mida näeme aga praegu? Nüüd tuleb igaüks oma intriigidega. Igal on nagu midagi üles soendada, mida paari päewagi edasi ei wõi lükata.

On asutud suure hooga riigkogu esimehele põhjendamata etteheide tegema, nagu püsiks ta ilma aluseta omal kohal, ja nagu oleks aeg riigikogu juhil omalt kohalt lahkumiseks.

Loomulikult ei saa olla niisuguste etteheidete juures enam pealtwaatajaks, sest sünnitatud lärm on puhutud, olgugi ainult mõnelt polt, suureks. Mida peaksid arwama lõpuks külalised, keda wastu wõtma peab ka rahwa esitus oma juhiga eesotsas?

Selle nii ebasündsa ülesastumise peale reageeris riigikogu esimees sellega, et ta oma juure kokku kutsus rühmade esitajad, et teada saada, missugusel seisukohal asub riigikogu enamus.

Nagu sellekohastest läbirääkimistest on selgunud, ei jaga riigikogu enamus mõne üksiku isiku ja rühma arwamisi, mida need awaldanud oma häälekandjate kaudu, waid peab tarwilikuks, et riigikogu esimees oma tööd rahulikult jatkaks.

Ühest küljest ei saagi siin teist wiisi arwata, sest riigikogult nõutakse enne suwist waheaega palju tööd rutuliste seaduseelnõude läbiwaatamisel. Kui nüüd esimehe küsimust peaks arutama, siis jääksid tööd kõik tegemata. Keegi muu ei kaota, kui rahwas, kes oma esitajatelt ootab hädatarwilisi korraldusi.

Teisest küljest wälja minnes ei oleks tohtinud niisugused sisemised küsimused, mis ei ole päewaküsimused, waid intriigid, praegustel ülitähtsatel päewadel üles kerkida.

Kui praegusel ajal sisemisi intriige esile tahetakse kutsuda, siis on see intrigeerimine ebasündsal ajal, millega hakkama saab ainult mõni üksik.

Tartu teated.

Mõned pildikesed tiisikusehaigete elust.

Linna keskkoha lähedal, suurte majade keskel asub wilets majake, kus elab maaler. Wäikses toakeses on umbne ja pime. Kuuldub lapse hälli kiigutamist waheldumisi raske köhahoogudega. 3-aastane poisike kiigutab õekest. Wanal raamil lamab raske tiisikushaige isa. Ema on päewiti tööl, kaks last koolis. Toal on muldpõrand, katus jookseb läbi; teenistus on puudulik, aga elama pead ja süüa tahad.

*

1923. a. juunikuul. Mugaw on wäikses 2-toalises korterikeses. Igal pool tundub 23-aastase wahwa, kena perenaise hool. 3 aastat on ta abielus. Mees käib wabrikus tööl, kodus on wäike 1½-aastane tütreke ja hiljuti sündinud wäike pojake, emale troostiks ja rõõmuks. Kuid mees on kuidagi põduraks jäänud, köhib ja käib murelikult ringi.

1925. a. weebruarikuul. Wäikse toa pimedas nurgas woolawad pisarad. Kui palju õnnetusi on osaks saanud ühele inimesele. Juba aasta tagasi surі ta armastatud mees. Sissetulekut äraelamiseks ei ole, ise meest põetades haigeks jäänud, aga kõige pahem on weel ees. Täna käis tohter, kes ütles, et wäike poeg enam kaua ei ela — päritud tiisikus. Kuidas muret waigistada, kuidas hädast wälja pääseda, kuidas wabaneda luurawast nuhtlusest, sest kiusawast haigusest!?

*

See ei ole tuba, see ei ole korter, waid wana kuuripealne kanakuut wiltuwajunud trepiga. Seal elawad inimesed ja neid on palju, terwelt 8 hinge, üks teisest wäiksem. Talwel on kole külm, kuid midagi pole parata. Terwis on nõrk, kopsud on haiged, alatoitlus wähendab wastupaneku jõudu.

*

Sureb haige — ta maetakse maha. Ajalehe kuulutuse peale tulewad mitmed wäljaüüritawat tuba waatama. Ühele pangaametnikule meeldib tuba. Ta üüris selle ja kolis kohe oma noore naisega sinna elama. Möödus aasta. Naine jäi tiisikusse. Mispärast? Kust on haigus pärit? Keegi seni nende perekonnast seda hirmsat haigust ei ole põdenud. Kaua arutati seda mõistatust. Lõpuks andis arst kindla wastuse: korter sisaldas haigusekidusid. Haige röga sattus pragudesse, kuiwas seal ära, muutus tolmuks, ja noor naine, mitte midagi aimates, hingas seda sisse ja oli kadunud.

*

Need on mõned wäikesed pildid elust, kuid neid on lõpmata palju. Kõik see on inimsoo wihasema waenlase — kopsutiisikuse töö, kes meid igal pool waritseb ja kellega meie sunnitud oleme wõitlema. Peaülesandeks selles wõitluses on kaitsta terweid haigeks jäämise eest ja juba haigete elutingimusi parandada. 2-aastase töö kestel Tartu tiisikusehaigete nõuandepunktis on registreeritud kindlaid tiisikusehaigeid 604, kuna järelwalwe all 672 inimest on. Kuid need ei ole kaugeltki weel kõik. Palju jõukamaid inimesi ei käi üldse registreerimise alla ja palju on waeseid haigeid, keda meie weel üles otsida ei ole suutnud. Punktist on läbi käinud 2825 üksikut haiget. Arst on haigete juures kodus käinud 2312 korda. Tiisikusehaigete nõuandepunkti tegewus kaswab päew-päewalt, ülesanded laienewad. Ei jatku käsutada olewatest summadest abiandmiseks haigetele ja nende isoleerimiseks haigemajades. Tiisikus ähwardab laiali laguneda. Tartu kodanikud peawad sellest aru saama ja kõik appi tulema enese kaitseks ja haigete toetamiseks. Korjandus on 24. mail. Palutakse kõiki karpidesse oma weeringuid ohwerdada.

Korjajaid palutakse koosolekule ilmuda 23. mail kell 6 õhtul Punase Risti komiteesse, Küütri tän. 3.

Walgelille päew on 23. mail.

Tartu tiisikuse wastu wõitlemise punkti rahaline seisukord on kõige pahem: Punaseristi peawalitsuse poolt ei ole tänawu toetust loota, palju tööd on aga pooleli ja jumala hooleks ei wõi ometi jätta tähandeid hädalisi, kes tarwitawad kaitset ja abi tiisikuse wastu. Esialgse kawa järele pidi walgelille päew olema pühap., 24. mail, kuid tegelikult annaks korjandus sel päewal wähe tagajärgi, sest et inimesed linnast wälja sõidawad. Soome külaliste siinolekul on aga rahwas linnas liikwel, ja pidustusi ei takista korjandus 23. mail karwawäärtki, küll annab aga põhjust loota, et sel head tagajärjed on.

Ei ole sõnu, millega kutsuda kaaskodanikke üles appi korjandusest osa wõtma. Häda räägib ise enese eest. Tulge noored ja wanad, tulge rohkel arwul appi 23. mail walgelille päewa korraldamisele.

Korjajaid palutakse ilmuda hommiku kl. ½9 Küütri tän. nr. 3.

Eesti Koolinoorsoo Keskliidu matkamistoimkond

tegutseb wiimasel ajal hoogsalt, muretsedes matkata soowijatele noortele wastawaid andmeid nii waatamiswääriliste kohtade kui ka marsruutide ja tehniliste matkamise kawade kokkuseadmise jaoks.

Matkamisõhtuseks laotas toimkond lendlehti, mille sisu ka ajalehtedes ilmus. Samuti korraldati Tartus koosolek mis aga inwaliidide päewa peale langes ja sellepärast ära pidi jääma.

„Postimehe" järgmine nummer

ilmub homme hommikul harilikul ajal. Kuulutusi sellesse numbrisse wõetakse wastu täna kella 12—3 „Postimehe" kontoris Jaani tän. 11/13. Laupäewal ja pühapäewal ilmub leht samuti hommikul harilikul ajal.

Riigikohtu kriminaal-osakonnas

23. mai peale määratud kohtuistung jääb pidamata, sest wabariigi walitsuse otsusega on 23. mai Soome wabariigi presidendi külaskäigu puhul Tartus kohalikuks pühaks kuulutatud.

Selle päewa peale arutusele määratud toimetused tulewad arutusele 27. mail, kell 10 homm.

Tartu üldise haigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek

oli teisipäewa õhtul Ametnikkude ühingu ruumides.

Koosolek oli kokku kutsutud peaasjalikult Uderna asunduse herrastemaja ostulepingu läbiwaatamiseks ja selle kinnitamiseks haigekassa suwekolonii jaoks. Uderna asunduse herrastemaja ja selle juure kuuluwa maa-ala eest tuleb maksa 2.490.388 marka. Leping wõeti waielusteta ühel häälel wastu.

Pikemaid waielusi tekitas juhatuse teadaanne Kaart ja Pedeli, L. Ginizisky ja B. Krastingi apteekidega lepingu wahekorra lõpetamise ja linna-apteegiga lepingu sõlmimise küsimus. Eelmisel wolinikkude peakoosolekul otsustati linna-apteegiga lepingud mitte sõlmida, sest lepingus oli paar punkti, mis wastuwõetawad ei olnud haigekassale, samuti mõni punkt, mis wastuwõetaw ei olnud linna-apteegile. Nüüd teatas aga juhatuse esimees, et leping siiski sõlmitud on, sest et selles wastawad parandused tehtud, mis mõlematele pooltele wastuwõetawad.

Linna-apteegiga sõlmitud leping wõeti wastu. Päewalehe „Postimehe" trükikoja wolinik esitas eriarwamise sel põhjusel, et juhatusel ei olnud õigus lepingut enne alla kirjutada, kui ei ole teada, missugusele seisukohale asub peakoosolek. Ehk küll leping tagant järele kinnitati, siiski ei anna see juhatusele õigust majanduslise iseloomuga lepinguid ilma wolinikkude peakoosoleku otsuseta sõlmida.

Eesti Põllumeeste Selts Tartus

palub oma liikmeid koguda laupäewal, 23. sk. kell 1 e. l. „Wahi" koolitallu Soome presidendi wastuwõtmiseks.

Liikmekaardid kaasa wõtta.

Wabaduse Risti Wendade

kaitsemalewkonna kõigil kompaniidel koguda reedel, 22. sk. kl. 7 õ. maakonnawalitsuse juure õppusele minemiseks. Ilmumine kõigile sunduslik.

Postkontor on awatud

laup., 23. mail., nagu igal teiselgi pühapäewal kl. 9—11 e. l., kus toimetatakse markide müüki ja wõetakse wälja tähtsaadetisi.

Kaitsemalewa teated.

3. malewkonna

kogumine koosolekuks ja paraadi proowiks on reede, 22. sk. kell 4 p. l. „Taara" aias. Ilmuda ka neil, kes paraadist osa ei wõta.

Kõige soojemat tänu

ütleb kõikidele, kes Tartu kaitsemalewa poolt 18. sk. korraldatud peo kordaminekuks kaasa on aidanud, iseäranis „Wanemuise" seltsile, herradele dir. A. Nieländerile ja J. Simmile, konserwatooriumi õpilastele ja „Wanemuise" kwartetile ning herra H. Müllerile.

W. Sarsen,
Tartu kaitsemalewa pealik.

20. mail 1925.

Kiriklikud teated.

Pauluse kirik.

Neljapäewal, 21. mail, taewaminemise pühal kell 10 e. l. jumalateenistus ilma armulauata.

Õpet. A. Habicht.

Kõned, koosolekud ja pidud.

Wanemuislaste pidu Aakres.

Teisel suwiste pühal, 1. juunil panewad Aakre Kiriwware „Linnamäel" „Wanemuise" tegelased laiema eeskawaga sega-pidupõhtu toime, millest osa wõtawad näitelawa meeskwartett ja näitlejad.

Õnnetused ja kuritöö.

Tulekahju Krüüdneris.

19. sk. lõuna ajal pääsis Krüüdneri wallas „Kingu" talus teadmata kombel tuli lahti. Et tuletahju kohal mingisuguseid tulekustutuse abinõusid ei olnud ja neid ka kauge maa tagant korda et läinud kiirelt kohale toimetada, siis ei suudetud tuld kustutada ja maha põles talu elumaja ühes ühe katuse all olewa laudaga. Sisse põles ka mitmesugust majakraami umbes 7500 marga wäärtuses. Taluomaniku Leonhard Kantswei kahju on umbes 550.000 marka. Hooned olid kinnitatud 350.000 marga eest. Arwatakse, et tuli on alguse saanud hooletult tulega ümberkäimisest.

Näppamisest riisumisest.

20. sk. hommikul müüs Sangaste walla elanik Leena Tünder turul kananune. Mune soowinud osta ka keegi keskealine naisterahwas, kes ühe käega mune walinud, kuid teise käega Tünderi räti pealt rahade hulgast ühe 100-margalise ära näpanud. Onneks märganud seda kahjusaaja; ta haaranud wargal käest kinni ja tahtnud raha ära wõtta, kuid see rabelnud lahti ja joosnud kõige rahaga minema. Kordniku abil olsis kahjusaaja warga üles ja toimetas kriminaal-politseisse, kus selgus, et pikanäpumees on tuntud turuwaras J. P., kes selle eest juba paar korda karistatud.

Murdwargus lihapoes.

19. sk. hommikul leidis Waleria tän. nr. 15 elaw lihunik Ernst Götsh, et öösel on wargad tema lihapoel, mis asub Tähe tän. nr. 72, ukse peal olewa akna eest ära murdnud ja selle kaudu poodi pääsenud, kus seal olewast kotist soola põrandale raputanud ning sellega 13.950 marga wäärtuses sealiha ja muud kaupa ära wiinud. Wargad on ukse ette liharaiumise paku weeretanud, et hõlpsam oleks rasket lihakotti läbi lahtimurtud akna wälja upitada.

Wargus politseikordniku sahwrist.

19. sk. öösel on wargad läbi lahtise akna Lootuse tän. nr. 4 elawa politseikordniku Johan Juhansoni sahwrisse tunginud ja 4560 marga wäärtuses toiduaineid ära wiinud.

Kirjawastused.

—aa—. Tallinnas. Kahjuks on teie sõnum hiljaks jäänud.

W. H. Siin. „Kimastu sepad" awaldamiseks nõrk.

Sport.

Jalgpall

Tartu keskkoolide-wahelise jalgpalli turniiri wõitis realgümnaasium. Lüües finaalis kommertsgümn. tagajärjega 2 : 0 (2 :0).

Akadeemiline spordiklubi A ja Tartu koolinoorsoo koondusmeeskond kohtawad jalgpallis pühapäewal, 24. sk. akadeemilise sp.-kl. wäljal.

Uus rekord autosõidus.

Berliinist, 20. mail. (Trj.) Pariisi lähedal asuwal autodroomil saawutas Inglise wõidusõitja Gillette uue ilmarekordi, sõites oma autoga 24 tunni jooksul 3137 kilomeetrit.

Ilmade ülewaade.

20. mail: Õhurõhumine on Kesk- ja Põhja-Euroopas wähenemas, maksimum (772 mm.) on Islandi saarel. Hommikul oli Eestis enamasti 11 kr., Helsingis 18 kr.

Loodetaw ilm neljapäewal: Kerge tuul, muutlik pilwitus, paiguti kõuewihma, soem.

Met. obs.

Wastutaw toimetaja A. Jürgenstein.
Wäljaandja Jaan Tõnisson.
Trükitud „Postimehe" trükikojas, Tartus.

Pika, raske haiguse järele lahkus siit ilmast 63 a. wanaduses 20. mail kell ½5 homm.

Emma Nachtmann.

Sünd. **Stockmar.**

Matmine reedel, 22. mail kell 6 p. l. uuest anatoomikumist, Sawi tän. 5, Wana-Jaani surnuaiale.

Leinajad omaksed.

Nian karan eksprezidanton kaj aktivan membron

stud. fil.

Jaan Laarman

kruele forrabitan de ni per ftizo

funebre memoras

Esperantista Unuiĝo en Tartu
Akademia Esperanto-Klubo.

T. Y. T.

Saksa Käsitööliste Seltsi aias

(Sissekäik Tiigi t. 58 ja Aia t. Saksa teatri juures)

Taewaminemise päewal, 21. mail kell 1 päewal

Suur rahwapidu.

Hästi walitud hulk mitmekesiseid lõbustusi, nagu:

Raadio kontserdid

igast maailma kaarest.

Torupilli kontsert

Torupilli Juhani ettekandel, kes **Hiiusaarelt** Wab. Tuletõrje erikutse peale kohale jõudis.

Teatrietendused: Laulab Pauluse koguduse 35 liikmeline **laulukoor.** Näitemäng „Tuletõrje paraad", naljalaulud, kupleed jne.

Loterii-allegri, asjade ja lillede loosimine
Õnne õngitsemine - Püssilaskmine
Rõngawiskamine - Potilöömine
Palliwiskamine - Lootsikusõit
Õnnetünnid - Õnneratas
Kiiged jne. jne.

Tulewärk professor Kessleri korraldusel

Aed ja tiik ilutuledega kaunistatud.

Einelaud :: Kohwik.

Wahetpidamata mängiwad 2. diwiisi ja Tuletõrje

2 orkestrit 2

TANTS.

Sisseminek 35 marka, lastele 15 marka.

Algus kell 1 päewal, lõpp k. 2 öösel.

Märkus: Rahwapidu puhul ilmub Wab. Tuletõrje rahwapidu korraldawa pidutoimkonna wäljaandel piltidega ajaleht „**Rahwapiduline**".

Kewadiseks hooajaks

suures walikus

wärwil. ja walgeid triik- ja tennisesärke, sporditraesid, meester. ja naister. pesu, wörk- ja trikoopesu, ujumis- ja wõimlemisetrikoosid, walg. ja wärwil. sidisalle, kaelasidemeid, kraesid, sukki, sokke, kindaid, spordiwöösid, pitse, pesatse ja kõiksuguseid moe-, pudu- ja pesukaupu.

Wihmawarje ja jalutuskeppe.

Käsitöönitte D. M. C.

Sandaale.

Igasuguse korralik aruuga rikete wõtimine.

Hinnad wõistlemata odawad.

Müük suurel ja wäiksel arwul.

Wennad Lepp

Tartus, Raubahoow nr. 2, telef. 4-81.

WANEMUINE

Teisipäewal, 26. mail s. a. kell 7 õhtul

peakoosolek.

1. Koosoleku awamine.
2. 1924/1925. a. aruanded.
3. 1925/1926. a. eelarwed.
4. Teatriga seotud küsimused.
5. Walimised.
6. Läbirääkimised.

Koosolekust osawõtjatel on 1925. a. liikmekaardid lunastada.

Eestseisus.

Elwas suwe-korter

(2 tuba ja kinniline weranda) wälja üüriba. Lähemaid teat. Riia tän. 2, J-a Friedrich.

Kõigi mõnusustega (weewärgiga) **3 awara toaga**

korter

ja **2-toal. keldrikorra korter,** mis sünnis ka ettewõtte jaoks, ajakohase üüri eest ära anda. Pihkwa t. 39, krt. 3.

Tartu lähedal, 5 wersta raudteejaamast, mõisa herrastemajas on

korter suwitajatele,

2 tuba ja köök, wälja üüriba. Järelpärimised saata selle lehe talit. „Suwi" all.

---

2 möbleeritud

tuba

ära anda Tähe tän. nr. 16, teisel korral.

Ilus päikesepoolne

tuba

mööbli ja köögi tarwitamisega ära anda. Peterburi tän. 64—1. Tulla kella 4—7.

Puhas, päikesepaisteline

möbliga tuba,

erasissekäik, elektriwalg. wälja üüriba. Kompanii t. 4, krt. 6. Näha kl. 10—3.

Korter

2 toaga ära anda Annemõisa tän. nr. 27.

Elwas,

A. Kase majas, waksali lähedal on uuesti remonteeritud

3-toal. korter

saada. Kohane ka suwitamiseks. Teada saab Uueturu uul. 14, k. 3.

Ilus, korralik

möbleerit. tuba

on haritud meesterahwale wälja üüriba. Lepiku t. 3, k. 2.

L. Goldberg

Kõige kasulikum ostukoht meester. ja naister.

kummimantlid.

Tartus, Küüni tn. 6.

On tulnud hall-kirju

bulldog.

Omanik wõib kolme päewa jooksul kätte saada Waleeria tän. nr. 16—9. Peale selle omandatakse koer.

Laupäewal, 23. mail s. a.

on meie

kassad kinni:

Eesti Laenu- ja Hoiu-ühisus.
Eestimaa Tööstuse ja Kaubandl. Pank,
Tartu jaoskond.
Kauba Pank.
Kolmas Tartu Laenu- ja Hoiu-ühisus.
Põhja Pank, Tartu jaosk.
Tartu Pank.
Tartumaa Pank.
Tartu Majaomanikkude Pank.

Neil päewil ilmub trükist

Tartu elanikkude aadressraamat.

Sisukord:

I. **Tartu.**

1) Tartu elanikkude aadresslaud ühes isikl. kõnetraadiga. (Oma üleskirjutusel kokku seatud ja Tartu aadressbüroo andmete järele kontroleeritud).
2) Tartu käsitöölised (umbes 800 kingseppa, 750 õmblejat, 400 rätseppa jne.).
3) Autojuhid, ekspressid, woorimehed.
4) Tööstused ja kaubandusettewõtted kõnetraadiga.
5) Arstid, hambaarstid ja ämmaemandad (eriteadete järele).
6) Adwokaadid ja notaariused.
7) Seltsid ja ühisused.
8) Wäike käsiraamat: riigi- ja linnaasutused, koolid, ülikool jne.

II. **Tallinn.**

1) Töökojad.
2) Tööstused ja kaubandusettewõtted.
3) Arstid, hambaarstid ja ämmaemandad.
4) Adwokaadid ja notaariused.

III. **Register.**

1) Tartu äride alfabeediline register.

Hind 250 mrk.

Peaadu „Postimehe" rmtkpl.

Tartus, Suurturg 16, telef. 2-50.

EESTIMAA KINNITUS A.S.

Tumedasse tulewikku

läheb Teie perekonna tee, kui Teie õigel ajal ette ei muretse.

Meie kõige suurem kodumaa kinnitusselts

Eestimaa Kinnitus Aktsia-Selts „Eka" Tallinnas

annab kõige soodsamaid tingimusi.

Suremine on iseenesest mõistetaw, oma elu kinnitamine peaks samuti iseenesest mõistetaw olema.

Kas tead, Jüri?

„Kuidas on wõimalik Reinholdi kaubamajal jalgrattaid, õmblusmasinaid, lasteriistu jne. palju odawamini müüa kui teistel?"

Jaan: „Üsna lihtsalt! Nagu teada, ostab see äri ainult suurel arwul. Nii sai tema weel kuussada ratast, õmblusmasinaid ja lasteriistu suurel arwul, wana odawa tolliga, sellepärast ei ole kellegil wõimalik temaga wõistelda odawuse poolest. Pealegi on Reinhold wanem ärimees ja asjatundja, on iga parema wabrikuga äriühenduses, kes temale kui suurele ostjale alati odawamini müüwad. Peaasi, et: „Halba kaupa ta ei telli, õpetab ka meistrit, selli!" Müük ka järelmaksuga, ⅓ hinda sisse maksta. Laos saadawal iga parema wabriku jalgrattad, õmblusmasinad, püssid, rewolwrid jne"!

Jüri: „Wäga hea, siis lähen ka mina sinna ostma"!

Trümoo-peeglid

Mk. 7000—15.000 soowitab

A/S H. Tõnisson & Ko, Promenadi t. 8.

Laiuse Piimaühisuse betoonlae ja wõikambri

tööde wäljapakkumine

on 24. mail s. a. kell 10 homm. ühisuses, kautsjonimõimulistele pakkujatele. Soowitused tarwilikud. Ühisusel jääb õigus tööwõtjat waliba. Autoühendus Jõgewaga.

Tähelepanemiseks.

Tulge täna

kohwik „Taarasse",

Kalda tän. 26, Saksa aerut. klubi kõrwal.

Soowitan karastawaid jooke, jäätist, kooke, külmi ja sooje sööke, wõileibu, wähki jne.

Austusega **Alex. Leppik.**

P. S. Kõrwal alas nõörldest käima tõmmataw pöörklik, ainuke selletaoline Eestis. Külmalaskmine pühapäewal kell 3, äripäewal kell 6. Maks 10 ja 5 marka.

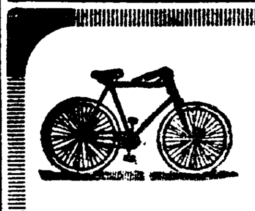

Ilusaid, tugewaid

— **Inglise ja Saksa** —

jalgrattaid

ostate kõige paremini

P. Lall'i ärist, Suurturg nr. 2 (raatuse kõrwal). —

Müük ka järelmaksuga kindlal wastutusel.

Kõik teawad, et maailmakuulsad

Naumanni õmblusmasinad ja jalgrattad

headuse poolest wäljaspool igat wõistlust on. Tikandustöödeks on Naumann'i õmblusmasinad kõige kohasemad. — Masinate ostjatele tikanduse kursus maksuta. Hinnad odawad. Müük ka järelmaksuga.

Ed. Friedrich, Riia tän. 2.

Juhtumisi müüa:

weetorude

aurukatel,

süsteem „Dürr", küttepind 56 ruutmeetrit; täiesti korras compound

aurumasin

50 hob. jõudu.

J. Haubneri masinawabrik

Tartus, Jaama tän. 54.

Waikne perekond wajab

korterit

2—3 tuba köögiga, kohe ehk hiljemalt juulikuuks. Teat. postkast 170 kirjal.

Korter

3 toa ja köögiga ära anda. Herne tän. 45.

Hästi sissetöötatud

kauplus

edasi anda ühes piima, leiwatoa ja elukorteriga. Ka alaline piimawedaja on olemas. Teateid saab Kuu t. 11, krt. 3.

Tööstuse ruumid

elektri walgust. mehaanika wõi mõneks muuks tööstuseks, pagari tööstuse ruumid ja ühetoaline **korter** wälja üüriba Pihkwa uul. 76.

30—40-aastast 1

kulast,

naisemeest, on kohe tarwis Ropka Walgeristile. Kaupa tehakse teisip. ja laup. kella 3—4 p. l. Näituse tn. 18, krt. 5.

Sepapoissi

tarwis. Uus tänaw nr. 4.

Kautsjoniwõimuline

müüjanna

leiab koha toiduainete kaupl. Teateid saab Oudowa wõõrastemajast. Mitt. 27. mail kella 10—2.

Tüdruk,

kes iseseiswalt keeta oskab ja kellel tunnistused ja soowitused ette näidata, leiab teenistust Päewa uul. 5, k. 3. Ilmuda 21. mail kella 12—4.

Koha leiawad

igasugu ametnikud ja teenijad kõige rutemini meie kontori läbi. Inj. A. Toigeri kontor Tartus, Rüütli tän. 4.

Fotoraafia A. Wannas Tallinnas tarwitab

fotograafi,

kes hästi oma tööd tunneb. Tarwilik kolme kohaliku keele oskus. Aadress: Tallinn, Kuninga tän. 2, Foto A. Wannas.

---

2. juunil 1925. a. kell 2 p. l. on Krüüdneri „Illakul" Puugi masinatarwitajate ühisuse hobustega weetawale aururehepeksu garnituurile

masinisti

walimine. Kandidaate wastawate tunnistustega palub ilmuda.

Juhatus.

Wanemat, ausat

tüdrukut

on maale tarwis. Tulla 22. mail kella 10—12 e. l. Tähe tän. 86, krt. 7. Sissekäik Tolstoi tänawast.

Kutsikamehi

on tarwis. Ladumise tän. 43, saeweski.

Juhuslikelt odawasti müüa 2 täiesti korras

rehepeksu-garnituuri

firma **Marshal ja Ko.,**

mõlemad wähe töötanud.

1) isesõitja 6 H. P., — masin 4 H. P.
2) hobustega weetaw 8 H. P., masin 6 H. P.

Wõib ka üksikult — katel ehk masin.

Tulla iga päew Tartu, Wäike Tähe tän. 2—1. R. Ritsing.

Juhtumisi on müüa

mootorpaat,

8 hobuse jõul., 15 inimese kandega, täitsa korras. Wõib ka eraldi — masin ehk paat müüa. Põik t. 7, k. 8. Majaomanik.

---

2 mootorpaati,

4 ja 32 jõulised, kohe soodsatel tingimistel müüa. Poe tän. 9, tel. 6-04. **O. Kühle.**

Odawasti müüa tumelilla plüüshiga kaetud

diiwan.

Näha wõib kella 8 h. Kesk t. nr. 16, krt. 2. 1

Müüa:

ilus tarwitatud, tammepuust

söögilaud ühes toolidega

ja kiiktool.

Riia tän. nr. 9—1.

Juhtumisi müüa wäljamaa **õuna,** kõiks. puu- ja aiawilja **kuiwatuse ja koorimise**

aparaate,

kuiwatab kuni 20 wakka õunu päewas. Tartu, Riia tän. 64, krt. 1 kella 10—12.

Hea

lüpsilehm

müüa. Pikk tän. nr. 31. Küsida majahoidjalt.

Dr. A. Lenzner

Naha- ja suguhaigused.
Juuksehaigused.
Kiirtega rawitsemine.

Wastuwõtm. igap. kella 10—12 ja 5—7, soowi korral ka teisel kellaajal kokkuleppe järele.

Rüütli tän. 25, k. 4.

Dr. E. Dobruschkes

Naha- ja suguhaigused.

Kella 10—11 ja 5—½7.
Naister. kella 4—5.

Magasini tän. 10, k. 5.

(Wene kiriku wastu).

Dr. Helene Kissa.

Sisemised ja naistehaigused, naister. suguhaigused.

Wastuwõtm. kl. 9—11 ja 5—7.

Kewade t. 1, kino Jdeali taga.

Ämmaproua Frits-Blum

Peterburi tän. 17, k. 6.

Telef. 909.

Ämmaproua A. Eller

Kalda tän. nr. 1, kiwisilla juures.

Awaldan

südamlikku tänu

kaupmees hra **Wiira'le,** kes minule esimese abi üles näitas tulekahju puhul 16./17. mail s. a. Raatuse uul. 60, k. 1.

Kotlerow.

Riigi Raudteewalitsuse Warustusosakond

ostab

kinnisel wõistluspakkum. umbes

265 paari wiltsaapaid

kontsaga,

õmmeldud juhtnahaga labajala kõrguseni, tikutud taldadega.

100 paari wiltsaapaid,

a t pinsolinahaga ära õmmeldud, ilma kontsata.

Pakkumised, kinnistes ümbrikudes, 20 marg. tempelmargiga, pealkirjaga „Wiltsaapad", ühes proowidega, ära anda Warustusosakonda, Tehnika t. 16-a, tuba 18, 4. juunil 1925, k. 10 h. Lähemalt sealsamas, tuba 20, kella 9—13 iga päew.

Ainult üks päew, wiimane kord neljapäewal, 21. mail ostan kõige kõrgema wäljamaa hinnaga **briljante** ja **Wene % paber.,** Wene riigi rentpaber., Petrogradi, Tuula, Wilno ja Dooni pankade, samuti ka duuma ja tsaari raha. Tartu, Wallikraawi uul. Grand-Hotel, küsida uksehoidjalt kella 9—8 õhtul.

Luban esimese kuu palga sellele, kes soowitab wilunud naisametnikule wastawa

teenistuse.

Soowitaw arwe-ametnikuks ehk masinakirjutajaks. On sel alal mitmeaastane praktika. Pakk. saata slt. „Esimese kuu palk" all.

Poole hinnaga õmblen

kleite, palituid, poisslaste riideid. Pihkwa tän. nr. 47, krt. 8.

Klaweritunde

suweks maale annab **wilunud muusikakooli õpetaja.** Pakk. slt. „B. N. E."

Koolist waba

karjapoiss

karja anda. Seal on ka elusigu müüa. Küsida Tamme mõisast pr. Luiga käest.

Linamaaks

head põldu, linna juures wälja anda (rukki ja odra kõrt) 3—20 wakam., on ka 50 puhastatud linaseemet saada. Piiskopi wäljal ½ wakamaad. Ligemat Poe t. 9, Oskar Kühle juures.

Karilatsi poes

müüb „Postimehe" üksikuid numbrid ja wõtab tellimisi wastu

hra K. Lemmikson.

Meemaste poes

müüb „Postimehe" üksikuid numbrid ja wõtab tellimisi wastu

hra P. Waasa.

Kadus isikutunnistus

Walter Johannsoni nimel. Ausat leidjat palutakse waewatasu eest ära tuua Rüütli tän. nr. 24.